

Työtaturma- ja ammattitautilakiin liittyvän muutoksenhakuprosessin ongelmat asiakasnäkökulmasta

Volter Vesalainen

2023 Laurea

A decorative horizontal bar at the bottom of the page, composed of three segments: a pink segment on the left, a blue segment in the middle, and a teal segment on the right.

Laurea-ammattikorkeakoulu

Työtaturma- ja ammattitautilakiin liittyvän muutoksenhakuprosessin ongelmat asiakasnäkökulmasta

Volter Vesalainen
Oikeustradenomi
Opinnäytetyö
5/2023

Volter Vesalainen

**Työtaturma- ja ammattitautilakiin liittyvän muutoksenhakuprosessin ongelmat
asiakasnäkökulmasta**

Vuosi 2023 Sivumäärä 50

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa vakuutuslaitoksen antamiin työtaturma- ja ammattitautilakiin pohjautuviin korvauspäätöksiin liittyvän muutoksenhakuprosessin kompastuskiviä asiakasnäkökulmasta, jotta työtaturma- ja ammattitautilain parissa työskentelevät henkilöt ymmärtäisivät prosessin haastavuutta paremmin ongelmakohtineen, kykenisivät auttamaan asiakkaita toimista paremmin muutoksenhakuprosessissa, sekä kehittämään vakuutusyhtiöiden toimintatapoja muutoksenhakuprosessissa yksinkertaisemmiksi ja selkeämmiksi. Toisaalta opinnäytetyön tarkoituksena on myös selkeyttää muutoksenhakijalle prosessia, sekä muutoksenhaun tarkoitusta, jotta muutoksenhakuun päädyttäisiin sen ollessa tarkoituksenmukaista ja perusteltua. Opinnäytetyön tavoitteena on kuvata muutoksenhakuprosessin eri vaiheet taustoineen selkeästi, sekä esimerkitapausten ja asiantuntijahaastattelun pohjalta tehdä päätelmiä muutoksenhakuprosessin ongelmista asiakkaan perspektiivistä, ja tuoda esitellä ratkaisuja niihin. Esitän myös työssä omia havaintojani mahdollisista kompastuskivistä, ja tutkin asiantuntijahaastattelun, sekä oikeustapausten pohjalta havaintojeni paikkansapitävyyttä.

Opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa, mutta opinnäytetyössä on hyödynnetty erään Suomalaisen vahinkovakuutusyhtiön muutoksenhakuprosessia, sekä vakuutusyhtiön korvausasiantuntijan haastattelua. Näiden lisäksi hyödynnän omia havaintojani, joita teen työtä tehdessäni. Tähän on kyseisestä vakuutusyhtiöstä saatu lupa, ja opinnäytetyö toteutetaan siten, että haastatettava henkilö, sekä yhtiö eivät ole tunnistettavissa. Tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus, jonka toteutin haastatteleamalla yhtiön Korvausasiantuntijaa Teams-haastattelun kautta. Lisäksi teoreettinen viitekehys koostuu aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta, laeista, sekä oikeustapauksista. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys on rajattu työ- ja vapaa-ajan tapaturmiin, jättäen ammattitaudit huomiotta, sekä sellaisiin vahinkotapahtumiin, joista on maksettu korvausta vahingon sattumisesta alkaen korkeintaan vuoden ajan.

Työssä esitellään sen tausta, aiheeseen liittyvä lainsäädäntö ja käsitteistö, muutoksenhakuprosessi eri muutoksenhakuasteissa, sekä tämän jälkeen esimerkitapaukset, muutoksenhakuprosessin ongelmakohdat ja niiden ratkaisukeinot.

Johtopäätöksinä opinnäytetyössä voitiin todeta, että muutoksenhaku on asiakkaille epäselvä prosessi, joka koetaan kuormittavana, sekä muutoksenhakijoiden valituskirjelmien laadullinen heikkous. Oikeudellisina ongelmina tuotiin esille vakuutuslaitoksen merkittävästi parempien resurssien verrattaessa muutoksenhakijaan aiheuttama epäsuhta, korvausten saannin viivästymisen aiheuttamat taloudelliset ja terveydentilalliset ongelmat, sekä muutoksenhakuprosessin luonteen muutos mitä korkeampiin muutoksenhakuasteisiin asian kanssa edetään. Ratkaisukeinoina ehdotettiin vakuutuslaitoksen toimimista ohjaavana -sekä tiedottavana toimijana, ja myös vakuutuslaitoksen antamien korvauspäätösten perusteellisuus ja laatu nousi ongelmakohtia lieventävänä asiana esiin.

Asiasanat: Työtaturma, työtaturma- ja ammattitautilaki, muutoksenhaku,
muutoksenhakuprosessi

Volter Vesalainen

The problems of the appeal process related to the Occupational Accidents and diseases act from the customer's view

Year 2023

Pages

50

The purpose of the thesis was to identify the stumbling blocks in the appeal process related to compensation decisions made by insurance companies based on the Occupational Accidents and Occupational Diseases Act from the customer's perspective, so that people working with the Occupational Accidents and Occupational Diseases Act would better understand the challenges and problems of the process to be simpler and clearer. On the other hand, the purpose of thesis is also to clarify the process for the appellant, as well as the purpose of the appeal, so that an appeal is made when it is appropriate and justified. The aim of the thesis is to clearly describe the different stages of the appeal process, including the background, and the basis of this and an interview with an claims specialist, to draw conclusions about the problems of the appeal process from the client's view and to highlight solutions to them. I will also present my own observations on possible stumbling blocks and examine the validity of my findings based on the specialist's interview and court cases.

The thesis does not have a client, but the thesis is based on the appeal process of a Finnish insurance company, and an interview with the insurance company's claims specialist. In addition to these, I will draw my own observations in the course of my work. This is with the permission of the insurance company in question, and the thesis is carried out in such a way that the interviewee and the company are not identifiable. The research method used is qualitative research, which I carried out by interviewing the company's claims specialist through a Teams interview. In addition, the theoretical framework consists of literature on the subject, laws, and court cases. The theoretical framework of the thesis is limited to accidents at work and during leisure time, excluding occupational diseases, and to accidents for which compensation has been paid for up to one year from the date of the accident.

Thesis presents its background, the relevant legislation and terminology, the appeal process at the various levels of appeal, followed by examples of cases, the problems encountered in the appeal process and the means of resolving them.

The conclusions of the thesis were that the appeals process is unclear for customers, which is perceived as burdensome, and the quality of appeals letters from appellants is poor. Legal problems highlighted include the disproportion between the significantly better resources of the insurance company compared to the appellant, the financial and health problems caused by delays in obtaining compensation, and the change in the nature of the appeal process the higher the level of appeal. The role of the insurance company as a guiding and informing actor was suggested as a remedy, and the thoroughness and quality of the claims decisions issued by the insurer was also mentioned as a mitigating factor.

Keywords: Occupational Accidents, Appeal process, Appeal

Sisällys

1	Johdanto.....	12
2	Tutkimuskysymys ja sen rajaus.....	13
3	Lainoppi eli oikeusdogmatiikka.....	13
4	Laadullinen tutkimus tutkimusmenetelmänä.....	14
4.1	Teemahaastattelu laadullisen tutkimuksen käytännön työkaluna.....	14
5	Lähteet	15
6	Työtapaturma- ja ammattitautilain kehitys ajan kuluessa	15
6.1	Lakisääteinen työtapaturma- ja ammattitautivakuutus työntekijän turvana.....	16
6.1.1	Vapaaehtoiset tapaturmavakuutukset lisäturvana.....	17
7	Korvattava vahinkotapahtuma.....	18
7.1	Vahingon korvaamisen olosuhteet	18
7.2	Lääketieteellinen syy-yhteys korvattavuuden vaatimuksena	19
7.2.1	Lääketieteellisen syy-yhteyden ja sen arvioinnin tausta.....	19
7.2.2	Lääketieteellinen syy-yhteys käytännössä	20
7.2.3	Aiemman vamman tai sairauden paheneminen	20
8	Muutoksenhaun asteet.....	21
8.1	Tapaturma-asiain korvauslautakunta.....	21
8.2	Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta	22
8.3	Vakuutusosoikeus	22
8.4	Korkein oikeus	23
9	Muutoksenhakuprosessi.....	23
9.1	Muutoksenhakuun oikeutetut tahot	24
9.1.1	Asianosaisuus vahinkoasiassa	25
9.2	Valituskirjelmän sisällölliset vaatimukset	25
9.3	Päätöksen itseoikaisu.....	25
9.4	Väliaikainen päätös	26
9.5	Päätöksen poisto ja maksetun korvauksen takaisinperintä.....	26
9.6	Muutoksenhaku Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnassa.....	27
9.7	Muutoksenhaku Vakuutusosoikeudessa	28
9.8	Päätöksen oikaisu	29
9.9	Muutoksenhaku korkeimmassa oikeudessa.....	29
9.9.1	Valituslupahakemuksen tarkempi sisältö.....	30
9.9.2	Valitusluvan myöntämisedellytykset.....	30
10	Korvausasiantuntijan haastattelu	31
10.1	Muutoksenhaun prosessin luonne asiakasnäkökulmasta	31
10.2	Oikeudelliset ongelmat muutoksenhakuprosessissa asiakasnäkökulmasta	32

10.2.1	Prosessilajin muutoksen tuomat ongelmat muutoksenhaun portaikossa ...	33
10.3	Muutoksenhakuprosessin muut ongelmat asiakasnäkökulmasta	34
10.4	Työtapaturma- ja ammattitautilain ongelmat asiakasnäkökulmasta	34
10.5	Vakuutuslaitos muutoksenhakuprosessin ongelmien lieventäjänä	34
11	Esimerkkitapauksia	35
11.1	Tapaturma ei ollut sattunut työmatkalla	35
11.1.1	Ratkaisun analyysi	36
11.2	Etätyössä sattunut vahinko katsottiin korvattavaksi	37
11.2.1	Ratkaisun analyysi	37
11.3	Vahinkotapahtumaa ei katsottu korvattavaksi vahingoksi etätyössä.....	38
11.3.1	Ratkaisun analyysi	38
11.4	Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen vapaa-ajan päiväraha korvauksen vähimmäismäärä ensimmäisen 28 päivän aikana.	39
11.4.1	Ratkaisun analyysi	40
11.5	Lääketeieteellinen syy-yhteys seurannaisvahingossa	41
11.5.1	Ratkaisun analyysi	42
12	Johtopäätökset muutoksenhakuprosessin ongelmista asiakasnäkökulmasta.	43
12.1	Omien väitteiden oikeellisuus muutoksenhakuprosessin ongelmista.....	43
13	Johtopäätökset muutoksenhakuprosessin oikeudellisista ongelmista asiakasnäkökulmasta	44
14	Vakuutuslaitoksen konkreettiset keinot lieventää muutoksenhakuprosessin ongelmia ...	44
14.1	Vakuutuslaitos läpinäkyvänä ohjaavana toimijana	44
14.2	Vakuutuslaitos tiedottavana osapuolena.....	46
14.3	Vakuutuslaitoksen päätösten laadullisuuden vaikutus	46
15	Yhteenveto ja mahdolliset jatkotoimenpiteet	46
	Lähteet.....	48

Lakiluettelo

Työtapaturma- ja ammattitautilaki 24.4.2015/459

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4

Sairausvakuutuslaki 21.12.2004/1224

Tuomioistuinlaki 25.8.2016/673

Lyhenneluettelo

TyTal	Työtapaturma- ja ammattitautilaki
Tako	Tapaturma-asiain korvauslautakunta
Tamla	Tapaturma-asiain muutoksenhakulautakunta
VakO	Vakuutusoiikeus

KKO	Korkein oikeus
HE	Hallituksen esitys

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aiheena on selvittää asiakkaan näkökulmasta ongelmia työtaturma- ja ammattitautilakiin liittyvien korvausasioiden muutoksenhakuprosessissa. Työn tavoitteena on kuvata muutoksenhakuprosessi selkeästi ja ymmärrettävästi muutoksenhakijalle, ja tuoda ilmi perusteita ja esimerkkitapauksia, joissa on tarkoituksenmukaista hakea muutosta, jotta voidaan välttää niin sanottu tarpeeton muutoksenhaku. Toisaalta tavoitteena on myös tuoda muutoksenhaun parissa työskenteleville selkeämmäksi prosessin haastavuus asiakasnäkökulmasta, jotta asiakasta voidaan ymmärtää ja opastaa tulevaisuudessa paremmin tarkoituksenmukaisen prosessissa toimimisen ja sen ongelmakohtien välttämisen sekä ylitsepääsemisen suhteen.

Valitsin aiheen siksi, että työskentelen itse eräässä vakuutusyhtiössä ja olen havainnut työssäni, että asiakkaiden toimittamat valitukset korvauspäätöksistä ovat usein todella suppeasti perusteltuja ja perusteilla ei ole minkäänlaista oikeuspohjaa. Lisäksi prosessi on vaikeaselkoisen oloinen asiakkaille. Usein asiakkailla on oletus, että työtaturmana korvataan kaikki, mikä sattuu työssä tai siihen rinnastettavassa olosuhteessa, huomioimatta sitä minkälainen vahinkotapahtuma itsessään on ollut, tai onko vahinkotapahtuman ja sen jälkeisen oireilun välillä todennäköistä lääketieteellistä syy-yhteyttä. Tämä opinnäytetyö käsittelee ainoastaan vahinkoja, joista haetaan korvauksia aikavälillä vahinkopäivästä vuoteen saakka, joten ammattitaudit ja tapaturmaeläkkeeseen liittyvät vahingot on rajattu pois aiheesta.

Työssäni hyödynnetyt tutkimusmenetelmät olivat lainoppi, eli oikeusdogmatiikka, sekä laadullinen tutkimus, jonka toteutan haastattelemalla vakuutusyhtiössä työskentelevää korvausasiantuntijaa konkretian tuomiseksi opinnäytetyöhöni. Teoreettinen viitekehys perustuu kirjallisuuteen, lakeihin, sekä oikeustapauksiin. Näiden pohjalta teen havaintoja kompastuskivistä omien havaintojeni lisäksi ja pyrin esittelemään niille myös mahdollisia ratkaisukeinoja.

Omien havaintojeni mukaan kompastuskiviä muutoksenhakuprosessissa asiakkaalle on se, että prosessi ei ole selkeä, muutoksenhakuohjeistus on heille epäselvä, muutosta haetaan vailla mitään oikeuspohjaista perustetta, eikä alun perinkään vakuutetulle ole välttämättä selvää mihin hän on tai mahdollisesti voi olla oikeutettu työtaturma- ja ammattitautilain perusteella. Myös lääketieteellisen syy-yhteyden ymmärtäminen korvattavan vahinkotapahtuman ja todetun lääketieteellisen löydöksen välillä on usein vaikeaa, ja

asiakkaat vetoavatkin usein siihen, että vahinkotapahtumassa provosoitunut kehonosa ei ole ennen vahinkoa oireillut, vaikka löydökset olisivatkin selvästi sairausperäisiä. Lisäksi kyseessä ollessa puhtaasti juridisen kysymyksen kuten korvattavan olosuhteen tai vahinkotapahtuman arviointi, voi lain määrittämät reunaehdot korvattavuudelle olla yllättävänkin vaikeita asiakkaan ymmärtää.

Aluksi esittelen opinnäytetyössäni aiheeseen liittyvän lainsäädännön, käsitteet ja niiden teoriapohjan sekä muutoksenhakuprosessin eri muutoksenhakuasteissa. Tämän jälkeen esittelen esiin asiantuntijan haastattelussa nousseet seikat, esimerkkitapaukset analyyseineen sekä mahdollisia ratkaisuja kyseisiin ongelma-kohtiin.

2 Tutkimuskysymys ja sen rajaus

Opinnäytetyön punaisena lankana toimii tutkimuskysymys; mitä oikeudellisia ja muita ongelmia työtaturma- ja ammattitautilakiin liittyvien korvausasioiden muutoksenhakuprosessi sisältää asiakasnäkökulmasta, ja kuinka haasteita voitaisiin lieventää ja estää? Kysymys juontaa juurensa omasta työstäni eräässä suomalaisessa vahinkovakuutusyhtiössä, sillä päivittäin näen valituskirjelmia vailla varsinaisia perusteita, joilla muutosta tuskin tullaan saamaan aikaan. Työssäni olen kohdannut myös asiakkaita, jotka kokevat, ettei muutoksenhakuprosessiin kannata lähteä sillä se on haastavaa, vaivalloista tai turhaa. Olen kuitenkin henkilökohtaisesti sitä mieltä, että mikäli päätöksen perustelut eivät ole sellaiset, että ne ovat ymmärrettävissä loogisesti tai vaihtoehtoisesti ovat sellaiset, että päätöksessä on selkeästi jotain jätetty huomioimatta, kannattaa ehdottomasti valituskirjelmä laatia ja tuoda esille asiat, joista on eri mieltä. On jokaisen osapuolen etu, että vahinkoasioiden korvauspäätöksissä on huomioitu kaikki mahdolliset seikat ja ne ovat tosiasiallisesti lainmukaisia ja loogisesti perusteltuja.

Rajaan tutkimuskysymyksen opinnäytetyössäni koskemaan ainoastaan työtaturma- ja ammattitautilakiin perustuvia työ- ja vapaa-ajan vahinkoja, joiden elinkaari on vahingon sattumispäivän ja vahingon sattumisen vuosipäivän välillä. En käsittele tapaturmaeläkkeeseen ja ammattitauteihin liittyviä muutoksenhakuasioita, sillä oma pohjaosaamiseni käsittelemissäni vahinkoasioissa on kattava, jolloin minun on mahdollista perehtyä tarkemmin juuri muutoksenhakuprosessiin ja sen ongelmiin paremmin.

3 Lainoppi eli oikeusdogmatiikka

Lainoppi, eli toiselta nimeltään oikeusdogmatiikka on yksi oikeustieteen peruspilareita, jonka tutkimuksen kohteena on voimassa oleva oikeus ja sen merkitys lain sekä muiden

oikeuslähteiden, kuten hallituksen esitysten kautta. Usein lainoppia toteutettaessa saatetaan tehdä myös vertailua kotimaisen ja ulkomaisten oikeuskäytäntöjen välillä. Lainopin kautta selvitetään voimassa olevan oikeuden sisältöä. Sen pohjimmaisena tehtävänä on selvittää oikeusnormiston sisältöä tulkintakannanotoin, ja esittää normikannanotto kyseisen lainkohdan kuulumisesta voimassa olevaan oikeuteen. Lainopin voidaan siis sanoa antavan kuvauksen voimassa olevasta oikeudesta, sekä sen sisällön tulkinnasta ja arvioinnista.¹

Hyödynnän lainoppia opinnäytetyössäni esittelemällä, tutkimalla voimassa olevaa lakia, sekä hallituksen esitystä HE277/2014 työtaturma- ja ammattitautilaiksi, ja sen kautta analysoimalla oikeuskäytäntöä tuomalla esiin myös normikannanottoja ja tulkintakannanottoja. Lainopin kautta luon pohjan työn loppupuolella esiteltäville havainnoille muutoksenhakuprosessin ongelmista, sekä niitä vastaan laadituille kehitysehdotuksille.

4 Laadullinen tutkimus tutkimusmenetelmänä

Laadullinen tutkimus perustuu keskeisesti ihmisten omien kokemusten ja näkemysten tutkimiseen ja tarkasteluun. Laadullinen tutkimus mahdollistaakin esimerkkien ja hypoteettisen ihanteellisen mallin luomisen, joskin suorien teorioiden luominen ei ole mahdollista tutkimusaineiston tilannekohtaisen vaihtelevuuden vuoksi. Laadullisessa tutkimuksessa tulee kyetä tulkitsemaan ja ymmärtämään aineistoa, ja huomioida myös tutkijan omien näkemysten vaikuttavuutta tehtyihin havaintoihin, sekä tiedostaa myös tutkijan ennen tutkimuksen tekemistä olleen osaamispuheen mahdollista vaikutusta tutkimukseen.²

4.1 Teemahaastattelu laadullisen tutkimuksen käytännön työkaluna

Laadullisen tutkimuksen haastattelumenetelmiä on kolmea erilaista; lomakehaastattelu, teemahaastattelu sekä avoin haastattelu. Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jolla pyritään saamaan tutkimuksen johtopäätösten ja vastausten kannalta välttämättömiin kysymyksiin vastauksia. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että tutkija määrittää aihepiirit tai kysymykset, joihin kaikkiin hän pyrkii saamaan vastaukset vastaajilta heidän omiin kokemuksiinsa pohjautuen. Haastattelua tehdessä haastattelijan on tärkeää pitää haastattelu pysymään aihepiirin sisällä, jotta halutunlaista tietoa voidaan saada.³ Haastattelujen jälkeen kerätyn materiaalin tutkimiseksi tulee haastattelut tuoda puheen muodosta tekstiksi. Tämä

¹ Hirvonen, 2011, 21-26

² Puusa, Juuti & Aaltio, 2020, II - Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet

³ Vilkkä, 2021, 4., tutkimusaineiston keräämisen tavat

mahdollistaa myös tutkijan syventymisen entistä tarkemmin aineistoon, vaikka litterointi onkin vaiheena työläs. Litterointi on myös mahdollista tehdä vain osittain riippuen tutkimuksen tavoitteista ja lähestymistavoista.⁴

Hyödynnän opinnäytetyössäni teemahaastattelua, sekä osittaista litterointia.

Teemahaastattelun myötä pääsen hankkimaan haastattelujen kautta vastauksia kysymyksiin, joita en oman työskentelyni ja lähteiden kautta pysty havainnoimaan, ja rajaamaan täten aihepiiriä haastattelujen myötä tarkemmaksi. Osittaista litterointia päädyin hyödyntämään siksi, että tutkimukseni ei vaadi äärimmäisen tarkkaa litterointia, vaan haastattelujen sisällöllinen anti ja sen ymmärtäminen ovat avainasemassa.

5 Lähteet

Lähteinä opinnäytetyössäni käytän työtapaturma- ja ammattitautilain, sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden lisäksi oikeustapauksia, joista saa esimerkin tarkoituksenmukaisesta muutoksenhausta niin juridisessa- että lääketieteellisessä näkökulmassa, sekä hallituksen esitystä eduskunnalle työtapaturma- ja ammattitautilainiksi ja erääksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 277/2014). Valitsin myös esimerkitapaukset muutoksenhakuun päätyneistä vahinkoasioista, joista on perusteltavissa; miksi muutoksenhaku on ollut tai ei ole ollut kannattavaa. Lisäksi eri muutoksenhakuinstansseja esitellessäni olen hyödyntänyt kyseisten muutostenhakuelimien verkkosivuja tiedon lähteenä sekä muita tarpeellisia lakeja.

6 Työtapaturma- ja ammattitautilain kehitys ajan kuluessa

Työtapaturmien ja ammattitautien korvaaminen juontaa juurensa jo vuodesta 1895, jolloin julkaistiin ”Laki koskeva työnantajan vastuunalaisuutta työntekijää kohtaavasta ruumiinvammasta”, joka astui voimaan vuonna 1898. Aikojen saatossa laki on uudistunut ja lakeja on korvattu uusilla laeilla, joista nykyinen voimassa oleva työtapaturma- ja ammattitautilaki astui voimaan 1.1.2016. Sitä edeltävä tapaturmavakuutuslaki julkaistiin jo vuonna 1948, ja se oli voimassa vuoden 1949 alusta aina vuoden 2015 loppuun saakka.⁵

Nykyinen laki sai alkunsa vuonna 2007 sosiaali- ja terveysministeriön asettaessa uudistamistyöryhmän toimeensa, jonka tarkoituksena oli tehdä työtapaturma- ja ammattitautilainsäädännön rakenteellisen ja sisällöllisen uudistamisen ehdotelmat vakuutusperiaate huomioiden. Uusi laki astui voimaan 1.1.2016 hallituksen esityksen 277/2014

⁴ *Op.cit.*, 5., puheesta tekstiksi; litterointi

⁵ Salo 2015, 13.

myötä, ja se koskee niitä vahinkotapahtumia, jotka ovat tapahtuneet sen voimassaolon alkamisen jälkeen.⁶

Tähän ratkaisuun päädyttiin siksi, että pitkän voimassaolonsa ja lukuisten lisäysten ja muutosten vuoksi vanhat lait eivät olleet enää sisällöltään ja rakenteeltaan riittävän selkeitä, eivätkä ne täyttäneet lainsäädännöllisiä vaatimuksia. Uudessa laissa haluttiin selkeyttää vanhan lain sanamuotoja, sekä täsmentää niitä, ja myös kirjata lakiin perustuslain edellyttämät yksilön oikeudet ja velvollisuudet. Nykyiseen voimassa olevaan lakiin yhdistettiin aiemmat tapaturmavakuutuslaki, ammattitautilaki sekä tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki. Yrittäjien vakuutuksen saamisen lähtökohdaksi tuotiin se, että yrittäjä on vakuuttanut itsensä yrittäjän eläkelain mukaisella vakuutuksella.⁷

HE 277/2014 mukaan työtapaturma- ja ammattitautilaista tehdyssä esityksessä pyrittiin huomioimaan muun lainsäädännön oikeuskehitys, sekä tapaturmavakuutukseen liittyvät muun lainsäädännön tulleet muutokset. Siinä on myös pyritty yhdenmukaisuuteen muiden sosiaalivakuutusten kanssa niiden säännösten osalta kuin on ollut tarpeen. Tarkoituksena on ollut toteuttaa työtapaturmavakuutus- ja ammattitautilainsäädännön rakenteellinen uudistus, ja samalla arvioida voimassa olleen lainsäädännön sisällön vastaavuus muuttuneisiin työelämäolosuhteisiin, sekä uudistaa sitä niiltä osin kuin nykyiset olosuhteet huomioiden on ollut tarpeellista. Lisäksi tarkoituksena on ollut osaltaan vähentää mahdollisuutta tulkintaan aiemman lain väljäksi koettujen tai kokonaan puuttuneiden säännösten osalta ja tuoda lainsäädäntö tapaturmavakuutusasioissa entistä kattavammaksi soveltaen jo olemassa olleita oikeus- ja korvauskäytänteitä vakuutettujen oikeusturvan parantamiseksi, sekä parantaa vakuuttamisperiaatteiden edellyttämää riskinarviointia.⁸

6.1 Lakisääteinen työtapaturma- ja ammattitautivakuutus työntekijän turvana

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen lakisääteinen tapaturmavakuutus on yksi Suomen sosiaaliturvaan sisällytetyistä lakisääteisistä vakuutuksista. Sen tarkoituksena on työntekijän turvaaminen työtapaturmien ja ammattitautien varalta laissa säädettyjen korvausehtojen mukaisesti. Lakisääteinen tapaturmavakuuttaminen tapahtuu yksityisissä vakuutusyhtiöissä, ja vakuutuksen sisältö perustuu vain ja ainoastaan lakiin. Näin ollen vakuutuksen sisältö on sama kaikille vakuutuslaitoksesta riippumatta, mutta vakuutuslaitoksilla itsellään on mahdollisuus säätää vakuutusmaksun määrittämisen periaatteet. Mikäli työnantaja ei jostain syystä ole ottanut lakisääteistä tapaturmavakuutusta työntekijöilleen, ja täten laiminlyönyt vakuuttamisvelvollisuuttaan, on kuitenkin työntekijällä

⁶ *Op.cit*, 13-14.

⁷ Hallituksen esitys 277/2014 vp, 1.

⁸ HE277/2014 vp, 43.

aina oikeus korvaukseen. Tällöin tapaturmavakuutuskeskus käsittelee vahinkoasian työtapaturma- ja ammattitautilain nojalla.⁹ Lakisääteinen tapaturmavakuutus on aina ensisijainen työtapaturmatilanteissa muihin vakuutus- ja sosiaaliturvaan liittyviin etuuksiin verrattaessa, kuten esimerkiksi sairausvakuutuslain tai liikennevakuutuslain mukaisiin korvauksiin liittyen.¹⁰

6.1.1 Vapaaehtoiset tapaturmavakuutukset lisäturvana

Työtapaturma- ja ammattitautilain 199§:n mukaan työnantaja, joka on ottanut työntekijöilleen työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen pakollisen vakuutuksen voi halutessaan liittää siihen vapaaehtoisen vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen. Sen mukaan korvataan vapaa-ajan vahinkotapahtumana tapaturma, joka ei ole sattunut TyTal 21-25§:n mukaisissa olosuhteissa, eli työssä tai siihen rinnastettavissa olosuhteissa. Lisärajoitteena on, että vahinkotapahtumaa ei voida korvata, mikäli työnteko ja vakuutuksenottajan palkanmaksuvelvollisuus ovat olleet keskeytyneenä vähintään 30 päivän ajan. Toisena erikoisuutena vapaa-ajan vakuutuksessa on se, että TyTal 199§:n 2 momentin mukaan TyTal 58§:n mukaisessa päiväraha korvauksessa huomioidaan ainoastaan vakuutuksenottajan palveluksessa saadut ansiot, kuten myös TyTal 71§-73§:n mukaista vuosityöansiota määrittäessä. TyTal 199§:n 3 momentin mukaan vakuutuslaitoksen ei tarvitse halutessaan myöntää vapaa-ajan lisäturvaa lakisääteiseen vakuutukseen, ja se voi myös irtisanoa vapaa-ajan lisäturvan vakuutusehtojen mukaisin perustein. TyTal 201§:ssä puolestaan säädetään vapaa-ajan vakuutuksen korvattavuuden rajoituksista, joita ovat potilasvahinkolain mukainen vahinko, muun lain nojalla vahinkotapahtumasta saatava korvaus, liikennevakuutuslain mukainen vahinko ja raidevastuulain mukainen vahinko.

Työtapaturma- ja ammattitautilain 188§:n nojalla henkilö, jolla on yrittäjän eläkelain mukainen eläkevakuutus, on oikeus saada itsensä yrittäjätyössään sattuvien vahinkotapahtumien varalta vakuutetuksi. Lisäksi TyTal 200§:n nojalla yrittäjän on mahdollista liittää vapaa-ajan tapaturmavakuutus ottamaansa vapaaehtoiseen työajan tapaturmavakuutukseen, joka perustuu työtapaturma- ja ammattitautilakiin. Yrittäjän siis ei ole pakko ottaa vakuutusta itselleen, mutta sen ottaminen on mahdollista tai jopa suositeltavaa saman turvan saamiseksi kuten niin sanotuilla tavallisilla työntekijöillä.

⁹ Salo 2015, 14-16.

¹⁰ *Op.cit.*, 16.

7 Korvattava vahinkotapahtuma

Työtapaturma- ja ammattitautilain 17§:n mukaan tapaturmaksi katsotaan vahinkotapahtuma, joka on ulkoisen yllättävän tekijän aiheuttama, ja se aiheuttaa vahingoittuneelle korvattavan vamman tai sairauden. Lisäksi vahingon korvattavuuden edellytyksenä on lääketieteellinen puoli, josta säättää työtapaturma- ja ammattitautilain 16§, jonka mukaan vahinkotapahtuman jälkeisten löydösten tulee olla todennäköisessä lääketieteellisessä syy-yhteydessä vahinkotapahtumaan. Yksittäisestä kuormittavasta työliikkeestä säädetään saman lain 33§:ssä, ja työliikkeestä korvattavana vamma katsotaan syntyvän ainoastaan lihaksen tai jänteen kipeytymisen, jonka johdosta korvausta voidaan maksaa enintään kuuden viikon ajan vahinkotapahtumasta.

Edellä mainittujen perinteisten vahinkotapahtumien lisäksi työtapaturma- ja ammattitautilain nojalla on korvattavissa myös muita tapaturman aiheuttamana pidettäviä vammoja ja sairauksia. TyöTal 18§:n mukaan mitä tapaturmasta säädetään, sovelletaan myös hankauksen aiheuttamaan ihon hiertymään, syövyttävän aineen kosketuksesta johtuvaan vammaan tai sairauteen, kaasun, höyryn tai huurun hengittämisen aiheuttamaan vammaan tai sairauteen, tavallisesta lämpöolosuhteesta poikkeavaan paleltumaan, hypotermiaan, palovammaan tai lämpösairauteen, säteilyn aiheuttamaan vammaan tai sairauteen sekä huomattavan fyysikaalisen paineen aiheuttamaan vammaan tai sairauteen. Näiden vahinkotapahtumien korvattavuuden edellytyksenä on mainitulle tekijälle altistuminen enintään vuorokauden pituisena aikana, ja se että kyseessä ei ole ammattitauti.

7.1 Vahingon korvaamisen olosuhteet

Jotta tapaturma voi tulla korvattavaksi sen jälkeen, kun on arvioitu, onko kyseessä tapaturman määritelmät täyttävä vahinkotapahtuma, tulee arvioida sitä, onko vahinko sattunut lain mukaan korvattavassa olosuhteessa. Työtapaturma- ja ammattitautilain 21-25§:t säättävät korvattavat olosuhteet sekä niihin liittyvät erityispiirteet. Korvattavia olosuhteita ovat työssä, työpaikan alueella, työpaikan ja kodin välisellä matkalla, työstä johtuvan matkustamisen aikana, työterveyskäynnillä ja siihen liittyvällä matkalla, työstä johtuva pahoinpitely, virkistystilaisuudessa, poikkeuksellisissa oloissa työn vuoksi majoituttaessa ja työntekijän fyysistä kuntoa vaativien erityismääräysten täyttämiseksi vaativassa kuntoliikunnassa sattuneet vahingot.

Korvattavat olosuhteet voidaan jakaa siis kolmeen osaan edellä mainittujen pohjalta. Työssä sattuneet vahingot, työntekopaikan alueella sattuneet vahingot, sekä työntekopaikan alueen ulkopuolella sattuneet vahingot. Aiemman lainsäädännön pohjalta tulkinta näiden suhteen oli häilyvää, ja jopa ristiriitaista nykyiseen verrattuna. Esimerkiksi ruokailu- ja virkistystauolla sattuneen vahingon korvattavuuteen saattoi vaikuttaa esimerkiksi se, olivatko ruokailuvälineet työnantajan hankkimia, tai se, että työmatkaa olosuhteena tulkittiin erittäin

löyhästi, jolloin vahinkoja saatettiin katsoa korvattavaksi, jos jollain perusteella voitiin sattumisolosuhteen katsoa johtuneen työn teosta.

7.2 Lääketieteellinen syy-yhteys korvattavuuden vaatimuksena

Työtapaturma- ja ammattitautilain 16§:n säättää lääketieteellisestä syy-yhteydestä, ja sen mukaan vahinkotapahtuman korvattavuuden edellytyksenä on syy-yhteys vahinkotapahtuman ja todetun vamman tai sairauden välillä. Syy-yhteyttä arvioidessa huomioidaan erityisesti lääketieteelliset löydökset ja havainnot, vahingon sattumistapa sekä aiempi vamma- ja sairaushistoria. Lisäksi syy-yhteyttä arvioidessa tulee pohtia sitä, missä määrin vammaa tai sairautta voidaan pitää vahinkotapahtuman aiheuttamana, sekä huomioida nämä seikat arvioidessa sitä, kuinka pitkään oireilun on katsottava olevan tapaturman aiheuttamaa. Usein tapaturman syy-yhteys onkin ilmiselvä, kuten viillon aiheuttama haava sormessa. Merkittävässä määrin arviointia kuitenkin toteutetaan todennäköisyyksien kautta, sillä usein ei kuitenkaan voida lääketieteellisesti olla aivan täysin varmoja syy-yhteyden suhteen.¹¹

7.2.1 Lääketieteellisen syy-yhteyden ja sen arvioinnin tausta

Hallituksen esityksen HE 277/2014 lääketieteellisellä syy-yhteydellä tarkoitetaan, että vamman tai sairauden aiheutumista vahinkotapahtuman seurauksena voidaan pitää kaikki arviointiin vaikuttavat tekijät huomioiden todennäköisempänä kuin sen aiheutumista muusta syystä. Syy-yhteyden puolesta puhuvien seikkojen tulee siis olla painavampia kuin syy-yhteyttä vastaan olevien seikkojen. Pelkästään mahdollinen syy-yhteys ei täten ole korvattavuuden peruste, vaikka muita oireilua selittäviä tekijöitä ei olisikaan todennettavissa.¹²

Syy-yhteyden arviointi sisältää lääketieteellisen syy-seuraussuhteen arviointia kuvatun vahinkotapahtuman ja vamman tai sairauden välillä. Tämän arvioinnin perustana käytetään lääketieteellistä tutkimustietoa, ja kokemusta erilaisten vammamekanismien ja vammojen välisestä syy-yhteydestä. Vammamekanismilla tarkoitetaan kudოსvaurioon johtavaa tapahtumasarjaa, joka syntyy ulkoisen väkivallan tai mekaanisen energian seurauksena. Syy-yhteyttä arvioidessa huomioidaan myös vamman vaikeusaste, huomioiden vammamekanismin suuruus ja suunta, kosketusalueet sekä vahinkotapahtumassa vaurioituneiden kudosten sietokyky. Lisäksi vakuutuslaitoksella tulee olla käytettävissään luotettavat selvitykset vahingon sattumistavasta, olosuhteesta sekä sattumisajasta, ja arvioinnissa huomioidaan myös hoitoon hakeutumisen ajallista viivettä, sekä eri selvitysten yhdenmukaisuutta edellä

¹¹ Mänttari & Nyyssölä 2016, 2.2.1, todennäköisyyden vaatimus

¹² HE 277/2014 vp, 48.

mainittuihin asioihin liittyen. Täten esimerkiksi ristiriitaiset selvitykset voivat heikentää todennäköisyyttä ja sen arviointia. ¹³

Työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisia vahinkoasioita arvioidessa syy-seuraussuhde on erityisen tärkeä arvioinnin kohde, sillä kyseisissä vahinkoasioissa tulee saada näkemys siitä, johtuuko vahingonkärsineen terveydentilan muutos lain mukaan korvattavasta vahinkotapahtumasta. Syy-seuraussuhteen ymmärtäminen aiheuttaakin vaikeuksia niin vahingonkärsineelle, kuin hoitaville lääkäreillekin toisinaan, ja useimmiten erimielisyyttä aiheuttaa aiemman sairauseräisen vaivan oireilu lievän vahinkotapahtuman jälkeen. Oireilun alkaminen ei ole ainoastaan sillä perusteella työtapaturma, että se on sattunut tai alkanut työajalla, vaan korvattavuus vaatii myös ulkoisen tekijän aiheuttaman äkillisen muutoksen. ¹⁴ HE277/2014 mukaan lääketieteellisen syy-yhteyden arvioinnin suorittaa vakuutuslaitoksen lääkäri, jonka tulee kirjata perusteltu arvionsa asiakirjoihin, ja nämä perusteet ja arviointi tulisi tuoda esiin myös epäävällä päätöksellä. ¹⁵

7.2.2 Lääketieteellinen syy-yhteys käytännössä

Esimerkkinä korvaukset epävästä tapauksesta lääketieteellisen syy-yhteyden näkökulmasta tapaus, jossa työntekijä löi päänsä kaapin kulmaan, ja kuukautta myöhemmin loukatun kohdan seudulta löydettiin aivokalvokasvain. Kasvaimen ei katsottu olevan todennäköisessä lääketieteellisessä syy-yhteydessä vahinkoon, sillä kyseisenlaisen kasvaimen ei tiedetä saavan alkuaan ulkoisesta vammasta. Korvattavasta vahinkotapahtumasta esimerkkinä puolestaan syy-yhteyden näkökulmasta toimii vahinko, jossa vahingoittuneelle vahinkotapahtuman seurauksena katsottiin aiheutuneen polven eturistisiteen repeämä, ja tämän seurannaisvahinkona myös polven nivelrikkoa, sillä eturistisiteen repeämän tiedetään lisäävän merkittävästi polven nivelrikon kehittymisen riskiä, joten tämänkaltaisen vahinko ja oireilu voivat siis olla todennäköisessä lääketieteellisessä syy-yhteydessä toisiinsa. ¹⁶

7.2.3 Aiemman vamman tai sairauden paheneminen

Työtapaturma- ja ammattitautilain 19§:n mukaan voidaan korvata myös muun kuin laissa tarkoitetun vamman tai sairauden olennainen paheneminen siltä osin, kuin se vastaa tapaturman syyosuutta. Syyosuuden arvioinnissa huomioidaan tapaturman vahinkomekanismi, vammaenergian voimakkuus, ja tapaturman ajallinen yhteys pahenemiseen sekä aiemman

¹³ *Op.cit*, 71-72.

¹⁴ Takala ym. 2019, 235.

¹⁵ HE 277/2014 vp, 72

¹⁶ Takala ym. 2019, 60-61.

vamman, sairauden tai kudosvaurion aiheuttama myötävaikutus oireiluun. Mikäli tapaturmalla on ainoastaan vähäinen syyosuus oireiluun, ei korvausta makseta. Lain mukainen enimmäiskorvausaika pahenemasta on kuusi kuukautta tapaturman sattumisesta, mutta korvausaikaa voidaan jatkaa myös yli tuon ajan siltä osin kuin toipuminen on viivästynyt pääasiallisesti liittyen valittuun hoitovaihtoehtoon tai hoidon odottamiseen.

8 Muutoksenhaun asteet

Vakuutuslaitokseen päätöksen ensimmäinen valitusaste on Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta (Tamla). Mikäli vakuutettu tai vakuutuslaitos ei ole tyytyväinen, on Tamla:n antamasta päätöksestä mahdollista valittaa Vakuutus oikeuteen (VakO). Mikäli vielä tämän jälkeen vakuutettu tai vakuutuslaitos haluaa valittaa asiasta eteenpäin, voidaan valituslupa myöntää korkeimpaan oikeuteen saakka.¹⁷ Päätöksentekovaiheessa vakuutuslaitoksella on mahdollisuus pyytää lausuntoa Tapaturma-asiain korvauslautakunnalta (Tako), joka on kuitenkin ohjeistava taho, eikä sen lausunto ole vakuutuslaitosta sitova.¹⁸

8.1 Tapaturma-asiain korvauslautakunta

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (Tako) toimii tapaturmavakuutuskeskuksen alaisuudessa. Sen tehtävänä on edistää työtapaturma- ja ammattitaitilain korvauskäytännön yhtenäisyyttä antamalla yleisohjeistuksia ja lausuntoja korvausasioissa, erityisesti lainsäädännön muuttuessa, tai korvaustoimen yhtenäisyyden sitä muutoin vaatiessa. Takon kokoonpanoon kuuluu puheenjohtaja, kolme lakimiesjäsentä, neljä työmarkkinajäsentä, vähintään viisi lääkäriasiantuntijaa sekä tarpeellinen sosiaali- ja terveysministeriön määräämä varahenkilöstö.¹⁹

Asetuksen tapaturma-asiain korvauslautakunnan säännöistä 1§:n 1 momentin mukaan vakuutuslaitos on velvoitettu pyytämään päätösehdotuksestaan Takon lausuntoa, mikäli tapaukseen liittyy periaatteellinen, oikeudellinen tai lääketieteellinen tulkintakysymys, tai muussa asiassa, jolloin lausunto on tarpeen korvauskäytännön yhtenäistämiseksi, ennen korvauspäätöksensä antamista. Takon lausunnot eivät ole vakuutuslaitosta sitovia, vaan ne ovat suosituksia, mutta lausunto on kuitenkin tuotava ilmi valituksenalaisessa päätöksessä²⁰.

Tako ei siis ole muutoksenhakuelin, mutta sen lausunnot ovat usein olennaisessa osassa korvauskäytäntöä luodessa ja päätöksiä antaessa. Mikäli päätös, johon on pyydetty Takon

¹⁷ *Op.cit*, 251.

¹⁸ TVK, 2023

¹⁹ *Ibid*, 2023

²⁰ *Ibid*, 2023

lausuntoa, päätyy muutoksenhakuelimen käsittelyyn, huomioivat muutoksenhakuelimet myös Takon lausunnon omassa päätöksessään, oli se sitten mikä tahansa. Tämän vuoksi koin tärkeäksi tuoda myös Takon esille työssäni.

8.2 Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta, eli Tamla, on työtapaturma- ja ammattitautilain alin muutoksenhakuaste. Se on erityisviranomainen, jonka tehtävänä on työtapaturma- ja ammattitautilakiin liittyvien muutoksenhakuasioiden ja hakemusten käsitteleminen.²¹ Se koostuu Valtioneuvoston määräämistä jäsenistä, joiden toimikausi on kolme vuotta kerrallaan. Jäseniä ovat puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa, kolme lakimies- ja lääkärijäsentä, sekä kuusi työmarkkinajäsentä. Vakuutuslaitokset maksavat lautakunnan toiminnasta aiheutuvat kulut.²²

Tamla käsittelee päätöksensä lautakunnan eri jaostoissa valmistellun esittelyn pohjalta sille toimitetun kirjallisen aineiston sekä valituskirjelmän nojalla, sekä joissain tapauksissa myös suullisen käsittelyn kautta sen ollessa tarpeen. Tamlan toiminta eroaa siinä mielessä tavallisista tuomioistuimista, että sen velvollisuutena on tarpeen tullen hankkia asian käsittelemiseksi tarvittavia lisäselvityksiä.²³

Vuonna 2021 tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta hylkäsi 79% sille osoitetuista valituksista. Hyväksytyjä valituksia puolestaan oli 11%, ja yhteensä 10% Tamlalle toimitetuista valituksista joko jätettiin tutkimatta, palautettiin tai päättyi rauenneena. Yhteensä vuonna 2021 Tamlalle käsittelyyn saapui 3445 muutoksenhakuasiaa käsittelyajan ollessa keskimäärin 300 päivää.²⁴

8.3 Vakuutusosoikeus

Vakuutusosoikeus on erityistuomioistuin, joka käsittelee tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisuja koskevia valitusasioita. Se koostuu vakuutusosoikeuden ylituomarista, osaston johtajista, vakuutusosoikeuden ylilääkäristä, vakuutusosoikeustuomareista, sekä sivutoimisista valtioneuvoston nimeämistä lääkärijäsenistä, ja työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevista jäsenistä. Lisäksi vakuutusosoikeudella on käytettävissään asiantuntijalääkäreitä, joita konsultoidaan silloin, kun asian ratkaisemiseksi tarvitaan spesifioitua lääketieteellistä osaamista. Asiantuntijalääkärit eivät osallistu asioiden

²¹ Mänttari & Nyyslä 2016, 6.1.1, Muutoksenhakuelimet

²² Salo 2015, 169.

²³ Mänttari & Nyyslä 2016, 6.1.1, Muutoksenhakuelimet

²⁴ Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 2021.

käsittelyyn, vaan he antavat lausuntonsa pyydettyä.²⁵ Vakuutusosoikeus koostuu myös kolmesta osastosta, jotka ovat tapaturmaosasto, eläkeosasto, sekä työttömyysturvaosasto.²⁶

Vakuutusosoikeuden tehtävä on antaa laadukasta ja tehokasta oikeusturvaa toimeentuloturvan muutoksenhakijalle. Työtapaturma- ja ammattitautilain näkökulmasta vakuutusosoikeuden käsiteltäväksi kuuluvat asiat, jotka liittyvät oikeuteen korvauksesta työtapaturman tai ammattitaudin takia tai korvauksen määrään.²⁷ Vakuutusosoikeus toimii suuressa osassa käsittelemiään asioita korkeimpana muutoksenhakuasteena, mutta työtapaturma- ja ammattitautiasioissa, jotka koskevat oikeutta korvaukseen, on mahdollista hakea valituslupaa korkeimpaan oikeuteen.²⁸ Korvauksen määrää koskevista asioista vakuutusosoikeuden antamat päätökset ovat lopullisia, eikä niistä voi valittaa. Valituskirjelmä toimitetaan Vakuutusosoikeuteen kirjallisena.²⁹

8.4 Korkein oikeus

Korkein oikeus on riita- ja rikosasioiden korkein muutoksenhakuaste. Työtapaturma- ja ammattitautilakiin liittyviä muutoksenhakuasioita päätyy korkeimman oikeuden käsiteltäväksi vain harvakseltaan, sillä korkein oikeus käsittelee vain valitusasioita, joilla on suuri periaatteellinen merkitys muissa vastaavissa asioissa. Korkeimman oikeuden käsittelyyn asian saaminen edellyttää korkeimman oikeuden myöntämää valituslupaa.³⁰ TyTal 238§:n 3 momentin mukaan vakuutusosoikeuden päätökseen voi hakea muutosta korkeimman oikeuden valitusluvalla ainoastaan, mikäli siinä on ratkaistu kysymys siitä, oikeuttaako vamma, sairaus tai kuolema työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiseen korvaukseen, tai siitä kenen korvaus on maksettava.

9 Muutoksenhakuprosessi

Kun vakuutuslaitos antaa päätöksen, johon vakuutettu ei ole tyytyväinen tai hänen mielipiteensä asiassa on eriävä, kannattaa ensimmäisenä olla yhteydessä päätöksen antaneeseen vakuutuslaitokseen sen varmistamiseksi, että vakuutuslaitoksen tietoon on tulleet kaikki päätöksen kannalta olennaiset selvitykset, sekä tarkempien päätöksen perusteluiden saamiseksi, mikäli niissä on jotain epäselvyyttä. Mikäli erimielisyyttä edelleenkin tämän jälkeen on, kannattaa vasta tässä vaiheessa aloittaa varsinaiset

²⁵ Takala ym, 2019, 253.

²⁶ Nykänen, Kallioma-Puha & Mattila 2017, 205.

²⁷ Vakuutusosoikeus 2023.

²⁸ Salo 2015, 170-171.

²⁹ Takala ym. 2019, 254.

³⁰ Mänttari & Nyyssölä 2016, 6.1.1, Muutoksenhakuelimet

muutoksenhaun toimenpiteet, eli valituskirjelmän toimittaminen päätöksen antaneelle vakuutuslaitokselle.³¹ Työtaturma- ja ammattitautilain 241§:n mukaan muutoksenhakuaika on 30 päivää siitä lukien, kun asianosainen on saanut tiedon päätöksestä. Jollei muuta näytetä, katsotaan päätöksestä tiedon tulleen saaduksi seitsemäntenä päivänä päätöksen postittamisesta asianosaisen osoitteeseen. Työtaturma- ja ammattitautilain 243§:n mukaan muutoksenhakuelimelle osoitettu valitus voidaan kuitenkin ottaa käsiteltäväksi sen myöhästyessä valitusajan päätyttyä, mikäli myöhästymiseen on ollut painava syy.

9.1 Muutoksenhakuun oikeutetut tahot

Siitä, kuka voi muutoksenhakijana toimia, ei ole työtaturma- ja ammattitautilaissa tarkkoja säädöksiä, ja valitusoikeus määräytyykin hallintolainkäyttölain 6§:n perusteella, jonka mukaan muutosta voi hakea se taho, johon päätös on kohdistettu, tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Useimmiten muutoksenhakijana toimii vahingoittunut itse, mutta joissain tapauksissa muutosta voi myös hakea vakuutuksenottajana toimiva työnantaja, esimerkiksi tilanteessa, jossa työnantaja on maksanut vahingoittuneelle korvauksia, joita heidän tulisi vakuutuksen perusteella saada takaisin vakuutuksen kautta. Myös vakuutuslaitos voi valittaa päätöksestä, mikäli muutoksenhaun myötä Tamla tai VakO on muuttanut vakuutuslaitoksen tekemää päätöstä.³²

Julkista sairaanhoitoa tuottava kunta tai kuntayhtymä voi myös toimia muutoksenhakijana, mikäli asia koskee julkisen terveydenhuollon täyskustannusmaksua, eli palveluntarjoajan esittämää velkomusta tosiasiallisista sairaanhoidon aiheuttamista hoitokuluista julkisessa terveydenhuollossa.³³ TyTal 265§:ssä säädetään, että vakuutuslaitoksella tai muutoksenhakuelimellä on oikeus saada tiedot, jotka sillä on TyTal:n nojalla oikeus saada. Mikäli tiedot tarvitaan tiettyssä muodossa, ja siitä aiheutuu tietojen luovuttajalle olennaisia kustannuksia, kustannukset tulee kattaa. TyTal 266§:ssä puolestaan määrätään, että vakuutuslaitoksen tai muutoksenhakuelimen pyytämät tiedot on toimitettava siinä muodossa, jossa ne tietoja pyytävät. Tällöin tietojen luovuttajalla on oikeus pyytää kohtuullinen korvaus tietojen luovuttamisesta aiheutuneesta työstä ja kustannuksesta, mikäli sellaista aiheutuu tietojen toimittamisesta jossain tiettyssä muodossa. Lisäksi saman pykälän mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus saada kohtuullinen palkkio antamastaan lausunnosta, joka on annettava Tapaturmavakuutuskeskuksen hyväksymän kaavan mukaista lomaketta käyttäen. TyTal 126§:n 2 momentin mukaan vakuutuslaitoksen maksaessa TyTal 265§:n tai 266§:n mukaisen korvauksen pienempänä, on tällöin annettava kirjallinen

³¹ Takala ym. 2019, 250.

³² Mänttari & Nyysölä 2016, 6.1.2, Kuka voi hakea muutosta

³³ *Ibid*

muutoksenhakuoikeudellinen päätös tietojen luovuttajalle. Tässä tapauksessa yksityinenkin hoitolaitos voi siis olla muutoksenhakuun oikeutettu.

9.1.1 Asianosaisuus vahinkoasiassa

Työntekijä on korvausasiassa asianosainen, ja työnantaja puolestaan on asianosaisen vakuutuksen hoitoon liittyvissä asioissa. Etenkin työnantajan asianosaisasema voi vaatia tilannekohtaista harkintaa, ja esimerkiksi työnantajalle työntekijän terveydentilatietojen antamista tulee arvioida huolellisesti, onko kyseessä olennaista tietoa työnantajan oikeussuojakeinojen käyttämiseen esimerkiksi muutoksenhakuasioissa. Mikäli työnantajataho valittaa vakuutuslaitoksen antamasta päätöksestä, esimerkiksi liittyen vakuutuslaitoksen myöntämään korvaukseen työnantajan maksamasta sairausajan palkasta, tai jos työnantajan ottama vakuutus on täysomavastuun sisältämä erikoismaksujärjestelmällinen vakuutus (vakuutus, jossa kaikki vakuutuslaitoksen myöntämät korvaukset vaikuttavat työnantajan vakuutusmaksuun suorasti). Tässä tapauksessa työnantajalla on suora taloudellinen intressi vakuutusasiaan, jonka vuoksi työnantajataho voidaan katsoa asianosaiseksi. Viime kädessä ratkaisun asianosaisuudesta tekee muutoksenhakuaste.³⁴

9.2 Valituskirjelmän sisällölliset vaatimukset

Valituskirjelmä on vapaamuotoinen, ja se voidaan toimittaa muutoksenhakuun sellaisessa muodossa, että sen laatimiseen ei ole tarvitse käyttää juridista apua, jotta sen tekeminen on vakuutetulle mahdollisimman helppoa ja oikeusturvan mukaista. Valituskirjelmästä on kuitenkin tultava esille valittajan tiedot kuten nimi, henkilötunnus sekä yhteystiedot, tai vaihtoehtoisesti toisen tahon asioidessa vakuutetun puolesta, tarvittavat valtakirjat ja selvitykset oikeudesta asioida vakuutetun puolesta. Näiden lisäksi valituksessa tulee käydä ilmi mihin päätökseen haetaan muutosta, mille taholle valitus on osoitettu (Tmla, VakO), millä tavoin päätöstä halutaan muutettavaksi, haluttavan muutoksen perustelut sekä muutoksenhakijan allekirjoitus. Valitus on toimitettava päätöksen antaneeseen vakuutuslaitokseen postitse, sähköpostitse tai toimipisteeseen. Postitse ja sähköpostitse toimitettavan valituksen toimittaminen on muutoksenhakijan vastuulla, eikä useimmiten esimerkiksi postin tai teknisen vian vuoksi myöhästyneitä valituskirjelmiä käsitellä.³⁵

9.3 Päätöksen itseoikaisu

Vahingoittuneelta valituskirjelmän saatuaan tulee vakuutuslaitoksen perehtyä valituskirjelmään ja tutkia onko valituksen perusteella aihetta muuttaa aiemmin annettua valituksenalaista päätöstä. Mikäli vakuutuslaitos katsoo aiheelliseksi muuttaa päätöstä täysin

³⁴ HE277/2014 vp, 41-42.

³⁵ Takala ym. 2019, 252.

vahingoittuneen toimittamassa valituskirjelmässä esitettyjen vaatimusten mukaisiksi, antaa vakuutuslaitos itseoikaisupäätöksen eikä toimita vahingoittuneen valitusta eteenpäin tapaturma-asiain muutoksenhakulautakunnan käsiteltäväksi. Itseoikaisupäätökseen pätee samat muutoksenhakuoikeudet kuin niin sanottuun tavalliseenkin päätökseen.³⁶

9.4 Väliaikainen päätös

Tilanteessa, jossa vakuutuslaitos katsoo valituskirjelmässä esitettyjen vaatimusten pohjalta aiheelliseksi muuttaa valituksenalaista päätöstään osittain, tekee vakuutuslaitos tämän väliaikaisella päätöksellä, johon ei ole muutoksenhakuoikeutta ja toimittaa asian kokonaisuudessaan muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi antaen omassa vastineessaan tiedoksi valituksenalaisen päätöksen osittaisen oikaisun sekä sen perusteet. Lopullisen valitusoikeudellisen päätöksen vakuutuslaitos antaa muutoksenhakuelimen ratkaisun tultua lainvoimaiseksi ja lopullinen päätös sisältää vähintäänkin vakuutuslaitoksen osittaisen oikaisun, sekä riippuen tilanteesta myös muutoksenhakuelimen päätöksen mukaisen ratkaisun.³⁷ Väliaikaisen päätöksen voi vakuutuslaitoksen toimesta antaa myös kesken muutoksenhakuprosessin tilanteessa, jossa vakuutuslaitokselle toimitetaan lisäselvityksiä, jotka aiheuttavat päätöksen itseoikaisua osittain tai koko päätöksen osalta.³⁸

9.5 Päätöksen poisto ja maksetun korvauksen takaisinperintä

Työtapaturma- ja ammattitautilain 244§:n mukaan vakuutuslaitoksen päätöksen perustuessa selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, ilmeisen väärrään lain soveltamiseen tai menettelyvirheeseen päätöstä tehtäessä, voi vakuutuslaitos poistaa virheellisen päätöksen ja käsitellä asian uudelleen. Päätöksen korjaaminen vahingoittuneen tappioksi edellyttää kuitenkin asianosaisten suostumusta päätöksen korjaamiseen.

TyTal 246§:n 1 momentin mukaan, mikäli vakuutuslaitoksen antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai se on ilmeisesti lain vastainen, voi Tamla poistaa asianosaisten tai vakuutuslaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleenkäsiteltäväksi. Näissä tapauksissa Tamlan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Mikäli vakuutuslaitos on maksanut aiheettomasti korvausta, eli jollekin asianosaiselle on maksettu korvausta enemmän kuin laissa säädetään, on vakuutuslaitos velvoitettu perimään aiheettomasti maksetun korvauksen takaisin.³⁹ Tämä perustuu siihen, että vakuutuksesta myönnettävät korvaukset rahoitetaan vakuutuksenottajan eli työnantajan maksamista

³⁶ Mänttari & Nyysölä 2016, 6.2.1, Itseoikaisu valituksen yhteydessä

³⁷ Takala ym. 2019, 253.

³⁸ Mänttari & Nyysölä 2016, 6.2.1, Itseoikaisu valituksen yhteydessä

³⁹ Salo, 2016, 172.

vakuutusmaksuista ja vahingoittunut on edunsaajana asiassa, joten tällöin vakuutuslaitos ei voi jättää korvausta perimättä, sillä työnantaja ei voida velvoittaa rahoittamaan perusteettomia korvauksia. Vakuutuslaitoksen katsoessa kohtuulliseksi, voidaan takaisinperinnästä kuitenkin luopua osittain tai kokonaan jos perusteeton korvaus ei ole ollut johtuva vahingoittuneen vilpillisestä menettelystä, eikä se ole merkittävän suuruinen. Takaisinperinnästä on annettava valitusoikeudellinen päätös ja takaisinperintä voidaan aloittaa, kun takaisinperintäpäätös on saanut lainvoiman. Takaisinperintäpäätös on ulosottokelpoinen ilman tuomioistuimen päätöstä. Aiheetonta korvausta voidaan myös korvauksensaajan suostumuksella periä takaisin kuittaamalla sitä tulevaisuudessa maksettavasta korvauksesta, mutta korvausta ei voida kuitata hoitotuesta, vaatelisästä, haittarahasta, hautausavusta tai työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisista kustannusten korvauksista. ⁴⁰

9.6 Muutoksenhaku Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnassa

Muutoksenhakuprosessi Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakuntaan alkaa valituskirjelmän toimittamisella muutoksenhakijan toimesta sille vakuutuslaitokselle, joka on päätöksen antanut. Mikäli valitus ei aiheuta muutosta vakuutuslaitoksen antamaan päätökseen sellaisenaan ja johda päätöksen täyteen itseoikaisuun, toimittaa vakuutuslaitos valituksen Tamla:aan niiltä osin kuin valituksen alainen päätös ei muutu valituksen takia.

Valituskirjelmän lisäksi vakuutuslaitos toimittaa lautakuntaan vahingon ratkaisemiseen käyttämänsä selvitykset, sekä oman perustellun vastineensa vahinkoasiassa valituskirjelmän myötä. Pääsääntöisesti valitus tulee toimittaa Tamla:aan 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä, mutta tästä voidaan poiketa, mikäli käy ilmi, että on tarpeen hankkia asiaan lisäselvitystä, jota vakuutuslaitoksella ei ole. Tällöin määräaika on 60 päivää valitusajan umpeutumisesta. ⁴¹

Valituksen ja tähän liittyvät liitteet vastaanotettuaan Tamla kirjaa valituksen vireille tulleeaksi. Asian valmistelussa saapunut valitus asiakirjoineen tarkistetaan ja lautakunta hankkii tarpeen mukaan lisäselvityksiä sekä kuulee osapuolia. Lääketieteellisen puolen arvioinnista vastaa lautakunnan lääkärijäsen. Valmistelun jälkeen asian esittelijä tekee ratkaisuehdotuksen ja päätösluonnoksen, jotka viedään jaoston jäsenille tarkasteltaviksi. Jäsenten tutustuttua asiaan valitusasia ratkaistaan jaoston kokouksessa, jonka jälkeen asiasta annettava päätös viimeistellään ja tarkastetaan ennen päätöksen postitse toimittamista osapuolille. Keskimääräinen käsittelyaika Tamla:ssa on 11 kuukautta. ⁴²

⁴⁰ Mänttari & Nyyssölä 2016, 6.3, Aiheettoman korvauksen takaisinperintä

⁴¹ Mänttari & Nyyssölä 2016, 6.2.1, Itseoikaisu valituksen yhteydessä

⁴² Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 2023.

9.7 Muutoksenhaku Vakuutusoikeudessa

Tamla:n annettua päätöksensä asiaan, voi siihen tyytymätön osapuoli hakea muutosta vakuutusoikeudelta 30 päivän kuluessa, kun Tamla on päätöksensä antanut. Tässäkin tilanteessa valituskirjelmä toimitetaan vakuutuslaitokselle, jonka päätökseen on Tamla:lta haettu päätöstä. Tässä vaiheessa vakuutuslaitoksen on jälleen mahdollista oikaista päätöstään. Vakuutusoikeuteen valituskirjelmä on tehtävä kirjallisesti, muutoin samoin tiedoin kuin Tamla:an, mutta valitus tulee osoittaa Vakuutusoikeudelle (VakO). Valituskirjelmän liitteeksi laitetaan Tamla:n päätös, sekä asiakirjat, joihin vedotaan elleivät ne ole jo toimitettuna vakuutuslaitokselle. Mikäli vakuutuslaitos ei ole oikaissut päätöstään, josta on valitettu, Tamla:n päätöksen jälkeen, toimittaa se valituskirjelmän VakO:n käsiteltäväksi.⁴³

Valituksen saavuttua, VakO:n kirjaamossa asia kirjataan vireille tulleeaksi, jonka jälkeen asia menee notaarin esivalmisteltavaksi. Notööri varmistaa esivalmistelussa, että VakO:lla on käytössään tarvittavat asiakirjat ja kirjalliset selvitykset.⁴⁴ Esivalmistelun jälkeen asiat viedään esittelijälle vireilletuloajan mukaisessa järjestyksessä esiteltäväksi ja esittelijä laatii toimitettujen selvitysten perusteella esittelymuistion sekä päätösluonnoksen. Oikeuden jäsenet perehtyvät asiaan vuorotellen, ja kun ratkaisukokoonpanon puheenjohtaja katsoo asian ratkaisukelpoiseksi, käsitellään ja ratkaistaan asia hänen määräämään loppuun. Ratkaisukokoonpano on joko yksi, kaksi, kolme tai viisijäseninen riippuen asian laadusta. Myös VakO:ssa lääketieteelliseen puoleen asiassa ottaa kantaa lääkärijäsen, joka kuuluu ratkaisukokoonpanoon ainoastaan, mikäli asia sisältää lääketieteellisen näkökulman. Tapaturma-asioissa ratkaisun tekoon osallistuvat myös valtioneuvoston määräämät kaksi sivutoimista jäsentä.⁴⁵

Pääsääntöisesti VakO noudattaa kirjallisen käsittelyn menettelyä, mutta joissain tapauksissa voidaan suorittaa myös suullinen käsittely, mikäli sen katsotaan olevan tarpeen. Suulliseen käsittelyyn voidaan myös päätyä muutoksenhakijan pyynnöstä. Tällöin on myös mahdollisuus kuulla erikseen asian osapuolia. Lisäselvitysten toimittaminen VakO:lle on mahdollista myös kesken käsittelyn. Mikäli on tiedossa, että lisäselvitys tullaan toimittamaan myöhemmin, tulee siitä ilmoittaa kirjallisesti VakO:lle. Mikäli lisäselvityksiä erikseen toimitetaan VakO:lle, annetaan tällöin asianosaisille mahdollisuus tutustua lisäselvitykseen ja antaa sen johdosta kirjallinen selvitys asiaan.⁴⁶ Mikäli ratkaisukokoonpanon jäsenistö on yksimielinen asiassa, ja jäsenet hyväksyvät päätösluonnoksen ja sen perustelut, voidaan erillinen istunto jättää

⁴³ *Op.cit*, valitus vakuutusoikeuteen,

⁴⁴ Vakuutusoikeus 2023.

⁴⁵ Vakuutusoikeus 2023.

⁴⁶ *Ibid*

järjestämättä ja ratkaista asia yksimielisenä. Vaatimuksena yksimielisesti istunnotta ratkaisemisessa on myös se, ettei kukaan ratkaisukokoonpanon jäsenistä ehdota istunnon järjestämistä.⁴⁷

9.8 Päätöksen oikaisu

Vakuutuslaitoksen on mahdollista oikaista lainvoimaista päätöstään TyTal 245§:n nojalla, mikäli asiassa, jossa on kysymys evätyin korvauksen myöntämisestä tai myönnetyn korvauksen lisäämisestä ilmenee uutta selvitystä. Tällöin vakuutuslaitoksen on tutkittava asia uudelleen, ja se voi aiemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyin korvauksen tai myöntää korvauksen entistä suurempana. Täten siis vakuutuslaitoksen on mahdollista oikaista päätöstään vahingoittuneen eduksi, mikäli se saa lisäselvitystä asiaan, josta on annettu jo lainvoiman saanut päätös. Vakuutuslaitoksen ollessa tutkimisvelvollinen asiaan, tilanteessa, jossa asiassa on saatavilla uutta selvitystä ja aiempi päätös asiaa koskien on saanut lainvoiman, on sen annettava myös valitusoikeudellinen päätös, vaikka uusi selvitys ei aiheuttaisikaan muutosta aiempaan päätökseen korvausten epäämisestä.⁴⁸ Lisäksi Tamla ja VakO voivat toimia edellä mainitusti tytal 245§:n nojalla.

9.9 Muutoksenhaku korkeimmassa oikeudessa

Korkeimmassa oikeudessa voidaan hakea muutosta vakuutus oikeuden tapaturmavakuutusasioita koskeviin ratkaisuihin, mikäli KKO myöntää valitusluvan asiassa.⁴⁹ VakO:n päätöksistä yksityishenkilön valittaessa, ei oikeudenkäyntimaksua pääsääntöisesti peritä. Valitusaika KKO: teen on 60 päivää päätöksen tiedoksisaannista, ja KKO:ssa asian käsittely on riita-asian käsittelyä, jolloin sovelletaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.⁵⁰

KKO:ssa muutoksenhakuasia tulee vireille valituslupahakemuksella ja valituksella, jonka KKO:n kirjaamo kirjaa vireille tulleeeksi. Tämän jälkeen asia valmistellaan esittelijän toimesta, jonka jälkeen KKO:n yksi jäsen ja esittelijä esittelevät täytäntöönpanoasian ja antavat päätöksen asiasta ilmoittaen siitä asian osapuolille. Mikäli valituslupa etenee esittelyyn, siitä annetaan joko valituslupa tai ollaan antamatta. Valitusluvan myöntämistä koskeva asia ratkaistaan esittelijän laatiman ehdotuksen pohjalta 1-3 jäsenen kokoonpanossa. Mikäli valituslupa hylätään, annetaan asiasta päätös muutoksenhakijalle ja aiempi asiasta annettu päätös jää pysyväksi. Mikäli taas valituslupa annetaan KKO: teen, informoidaan muutoksenhakijaa, pyydetään vastapuolelta vastine asiaan, ja vastine annetaan myös tiedoksi sen vastaanottamisen jälkeen muutoksenhakijalle. Tämän jälkeen valitusasia käsitellään joko

⁴⁷ Nykänen, Kalliomaa-Puha, Mattila 2017, 207.

⁴⁸ Salo 2015, 173.

⁴⁹ Korkein oikeus 2023.

⁵⁰ HE277/2014

3, 5 tai vahvennetun kokoonpanon voimin, jonka ratkaisusta annetaan päätös muutoksenhakijalle ja vastapuolelle. Kun kyseessä on ennakkopäätös, se myös julkaistaan.⁵¹

Kun muutoksenhakija hakee muutosta KKO:ssa, tulee muutoksenhakukirjelmän VakO:n päätöksestä sisältää valituslupahakemus, että valituskirjelmä. Lupahakemuksessa on ilmoitettava ratkaisu, johon haetaan muutosta, sekä lain mukaiset muutoksenhakijan yksilöimiseksi tarvittavat tiedot ja mahdollisen asiamiehen postiosoite. Valituslupahakemusta käsitellessä, ei tutkita asian aiemman ratkaisun oikeellisuutta, vaan sitä, täyttyvätkö hakemuksen perusteella lain mukaiset valitusluvan saannin edellytykset.⁵²

9.9.1 Valituslupahakemuksen tarkempi sisältö

Valituslupaa korkeimpaan oikeuteen hakiessa, on valitusluvassa kyettävä yksilöimään se oikeudellinen kysymys tai peruste, jolla valituslupaa haetaan, sekä ne syyt, miksi mainittu peruste koskee juuri kyseistä muutoksenhakijaa. Ennakkopäätösperusteella valitusluvan saamiseksi valituslupahakemuksessa tulee käydä ilmi oikeudellinen kysymys, joka on yleisellä tasolla merkityksellisempi kuin yksittäistapaus, esimerkiksi lain soveltamisen kysymys. Mikäli valituslupaa haetaan aiemman ratkaisun purkuun, tulee purkuperusteeseen vedotessa osoittaa oikeudenkäymiskaaren 31§:n mukainen lainvoimaisen tuomion poistamisen tai purkamisen peruste. Painavan syyn perusteella valituslupaa hakiessa, tulee puolestaan asiassa olla hakijaan tai asiaan liittyviä poikkeuksellisia olosuhteita, jotka mahdollistavat valitusluvan myöntämisen.⁵³

9.9.2 Valitusluvan myöntämisedellytykset

Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3§:n mukaan valituslupa voidaan myöntää ainoastaan silloin, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön vuoksi on tärkeitä saattaa asia KKO:n ratkaistavaksi, tai mikäli siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen oikeudenkäynti- tai muun virheen vuoksi, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava, tai muusta painavasta syystä. Saman lainkohdan perusteella on valituslupa mahdollista myöntää myös vain osittain, ja valituslupaa voidaan rajoittaa koskemaan ainoastaan osaa hovioikeuden ratkaisusta, taikka kysymystä, jonka ratkaiseminen on tarpeen oikeuskäytännön ohjaamiseksi tai valituslupaperusteen kannalta muutoin.

⁵¹ Korkein oikeus 2023.

⁵² *ibid*

⁵³ Korkein oikeus 2023.

Tapaturma-asioissa VakO:n päätöksiin voidaan siis hakea muutosta KKO:sta. Tällöinkin KKO:n tulee myöntää asiaan valituslupa, ja muutoksenhaku voi koskea ainoastaan kysymystä siitä, oikeuttaako vamma, sairaus tai kuolema korvaukseen, kysymys siitä, kenen korvaus on maksettava taikka perustevalitus. Korvauksen määrästä ei voi tapaturma-asioissa valittaa korkeimpaan oikeuteen.⁵⁴

10 Korvausasiantuntijan haastattelu

Haastattelin erään suomalaisen vahinkovakuutusyhtiön korvausasiantuntijaa lakisääteisten henkilövahinkojen osastolta. Haastatteluissa keskityin selvittämään muutoksenhakuprosessia vielä käytännön näkökulmasta, sekä sen laadullisia seikkoja, kompastuskiviä oikeudellisista ja muista näkökulmista sekä vakuutuslaitoksen mahdollisuuksia myötävaikuttaa mahdollisimman laadukkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen muutoksenhakuun ja sen asiakasnäkökulmaisten kompastuskivien lieventämiseen. Haastattelu toteutettiin Teamsin välityksellä, ja haastattelu nauhoitettiin, sekä litteroitiin tekstimuotoon.

10.1 Muutoksenhaun prosessin luonne asiakasnäkökulmasta

Asiantuntijan mukaan muutoksenhakuprosessi on luonteeltaan pääsääntöisesti selkeä asiakkaan kannalta. Se voi kuitenkin joiltain osin näyttäytyä asiakkaalle ristiriitaisena ja hämmentävänä, koska valituskirjelmä osoitetaan muutoksenhakuasteelle, mutta se toimitetaan vakuutuslaitokselle. Tämä voi osaltaan herättää asiakkaalle epäilyksiä valituskäsittelyn puolueellisuudesta, ja tämä on asiantuntijan mukaan myös toisinaan herättänyt kysymyksiä asiakkaiden suunnalta. Muutoin prosessi kuitenkin on yksinkertainen ja selkeä, vaikkakin prosessin kesto, etenkin edetessä ylempiin muutoksenhakuasteisiin voi olla todella pitkä.

Kynnys muutoksenhaun aloittamiseen asiakkailla on suhteellisen korkea, sillä muutoksenhaku koetaan melko raskaaksi niin prosessin vuoksi, kuin muutoksenhaun alaisen vahingon aiheuttaman tai sairauseräisen oireilun ja sen vaatiman hoitoprosessin, sekä työkyvyttömyyden aiheuttaman kuormittavuuden vuoksi. Lisäksi taustalla voi olla myös jonkin muun etuuslaitoksen myöntämän korvauksen hakuprosessi, joka tuo asiakkaalle lisäkuormaa. Asiakkailla on myös usein mielikuva siitä, että vakuutuslaitoksen kantaan on mahdotonta saada muutosta muutoksenhakuprosessin kautta, joka nostaa kynnystä entisestään, vaikka muutoksenhaku onkin maksutonta asiakkaalle.

9.2 Muutoksenhaun kannattavuuden selkeys asiakasnäkökulmasta

⁵⁴ *Op.cit.*, tapaturmavakuutusasiat

Kysyttäessä asiantuntijalta, onko asiakkaille selkeää, milloin asiakkaan voisi olla kannattavaakin ryhtyä muutoksenhakuprosessiin, hänen mielestään asiakkailla ei kovinkaan usein ole selkeää kuvaa asiasta. Asiakkailla on vain harvoin riittävää asiantuntemusta itsellään lääketieteellisen syy-yhteyden arviointiin, juridiikan tulkintaan, tai siihen, mitä korvauksia työtapaturma- ja ammattitautilain nojalla on edes mahdollista saada, joten osittain muutoksenhakuun lähdetään jopa hieman mielivaltaisestikin. Asiantuntijan mielestä olisi molemminpuolinen etu, että vakuutuslaitos jopa tarvittaessa ohjaisi ja kannustaisi muutoksenhakuun enemmän, jotta molemminpuolinen hyöty muutoksenhausta saataisiin irti; asiakkaat saisivat varmasti oikeudenmukaisia päätöksiä, ja vakuutuslaitokset saisivat esimerkkiratkaisuja, sekä linjausta lain tulkintaan ja sen rajoihin. Esimerkkeinä tapauksista, jotka korostuvat tilanteina, jolloin muutoksenhaku voisi kannattaa ja siinä voitaisiin asiakkaan taholta menestyä hyvin, nousivat esiin lääketieteelliseen syy-yhteyteen liittyvät päätökset, sekä juridisesta näkökulmasta melko tulkinnanvaraisetkin tapaukset liittyen etätyössä ja työmatkalla sattuneisiin vahinkotapahtumiin.

10.2 Oikeudelliset ongelmat muutoksenhakuprosessissa asiakasnäkökulmasta

Asiakasnäkökulman oikeudelliseksi ongelmaksi muutoksenhakuprosessissa asiantuntija nostaa sen, että vakuutuslaitos on lähtökohtaisesti vahvempi muutoksenhakuprosessin suhteen, sillä asiakkaat suurimmilta osin hoitavat muutoksenhakuasioitaan ilman asiamiestä, kuten asianajajaa tai luvan saanutta oikeusavustajaa, ja tämä näkyy valituskirjelmien laadussa eittämättä. Tämä johtaa epätasapainoon, jota ei lähtökohtaisesti saisi olla, ja sen johdosta syntyy oikeudellinen ongelma, johon on vaikea puuttua, sillä vakuutuslaitoksen resurssit niin juridisen kuin lääketieteellisenkin osaamisen suhteen ovat merkittävästi paremmat kuin vahingoittuneen.

Toisena ongelmana asiantuntija nostaa vahingoittuneen tietämättömyyden siitä, minkälaisiin korvauksiin lakisääteisen tapaturmavakuutuksen kautta on mahdollista olla oikeutettu, sillä osa työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisista korvauksista on sellaisia, että vakuutuslaitos ei ole velvoitettu niitä oma-aloitteisesti selvittämään, vaan vahingoittuneen tulee osata itse näitä korvauksia hakea. Tämä puolestaan voi johtaa siihen että vahingoittuneelta jää saamatta osa sellaisista korvauksista, joihin hän olisi oikeutettu.

Kolmantena ongelmana esiin nousee prosessin luonne eri muutoksenhakuasteissa. Vaikka asiantuntijan mielestä Tapaturma-asiain muutoksenhakulautakunta ja Vakuutus oikeus tekevätkin laaja-alaista ja laadukasta arviointia hyödyntäen myös puolesta ja vastaan argumentointitapaa, on huomioitava se, että kahdessa alemmassa muutoksenhakuasteessa kyse on hallintoprosessista. Jos muutoksenhakulupa saadaan Vakuutus oikeuden päätöksestä Korkeimpaan oikeuteen, muuttuu prosessi siviiliprosessiksi. Korkein oikeus esimerkiksi on saattanut pyytää asiantuntijalausuntoja sairaanhoitopiirien johtavalta lääkäriltä, joka johtaa

tietynlaiseen epäsuhtaan siinä mielessä, että viimeinen muutoksenhakuaste on erityyppinen kuin kaksi alempaa, joka on asiakkaan kannalta epäoikeudenmukaista, sillä KKO: teen saakka etenee noin 5% valituksista, ja asian saamiseksi sinne saakka vaaditaan prosessuaalista osaamista tai oikeudellista tukea ja resurssia, sekä jaksamista hakea muutosta KKO:ta myöden. Polku KKO: teen on vaikea, mutta tavallaan muutoksenhaku jopa helpottuu siellä.

Neljäntenä oikeudellisena ongelmana asiantuntijan haastattelussa nousi esiin muutoksenhakuprosessin pitkä kesto, sillä riippuen siitä mihin oikeusasteeseen saakka muutoksenhakua toteutetaan, on prosessin kesto useista kuukausista muutamaan vuoteen. Tämä osaltaan johtaa jo heti siihen, että vahingoittuneen mahdollisten korvausten saanti viivästyy. Lisäksi esimerkiksi, jos kyseessä on kuntoutukseen liittyvä muutoksenhakuasia, voi se viivästyttää kuntoutuksen saamista, joka voi osaltaan aiheuttaa pidentynyttä työkyvyttömyyttä, terveydentilallista haittaa, pysyvää ansionmenetystä tai näitä kaikkia ainakin osittain samaan aikaan. Prosessin kesto vaikuttaa myös vahinkoon liittyvien yksityiskohtien unohtumiseen, jonka vuoksi asiakkaan olisi hyvä taltioida annetut selvitykset hyvin, jotta niihin voidaan tarvittaessa palata ja ne olisivat mahdollisimman tarkkoja koko muutoksenhaun elinkaaren ajan. Selvitysten sekä kulujen arkistointi järkevästi voikin asiakasnäkökulmasta olla myös haasteellista, ja tämän epäonnistuessa voi lopputulos vaikuttaa myös muutoksenhaussa tehtävään päätökseen selvitysten ollessa epätarkkoja tai jopa ristiriitaisia.

10.2.1 Prosessilajin muutoksen tuomat ongelmat muutoksenhaun portaikossa

Asiantuntijan mukaan polku Korkeimpaan oikeuteen on pitkä ja vaikea, mutta siihen vaiheeseen päästessä, voi muutoksenhaku jopa olla suotuisampaa vakuutetun kannalta siellä prosessilajin muuttuessa. Tällä polulla voikin olla hyödyllistä, että apuna on esimerkiksi asianajaja, joka omalla osaamisellaan tuo ryhtiä muutoksenhakuprosessiin ja valitusluvan saamiseen KKO: teen. Prosessimuutos on itsessään jo epäsuhta, ja asiantuntijan mielestä tulisikin miettiä, että tulisiko työtaturma- ja ammattitautilakiin perustuvat muutoksenhakuasiat käsitellä esimerkiksi Korkeimmassa hallinto-oikeudessa, ja tätä näkökulmaa on tuotu esille myös oikeuskirjallisuudessa, sillä prosessimuutos ei ole kohtuullista asiakkaan kannalta. Vaihtoehtoisesti KKO:n tulisi vähintään ohjata VakO:n ratkaisukäytäntöä enemmän. Vanhan Tapaturmavakuutuksen aikaan Tamla ja VakO saivatkin kritiikkiä liian tiukasta laintulkinnastaan asiakkaan kannalta, ja siitä etteivät ne huomioineet kaikkia syy-yhteydellisiä asioita päätöksissään, ja tämä osaltaan johti myös VakO:n ylilääkärin eroamiseen virastaan. Tämä on myös osittain vaikuttanut tarpeeseen rakentaa nykyinen työtaturma- ja ammattitautilaki, ja prosessimuutoksen myötä oikeusasteiden välillä on myös ollut tiettyä kireyttä, joka osaltaan vaikuttaa asiakkaan asemaan.

10.3 Muutoksenhakuprosessin muut ongelmat asiakasnäkökulmasta

Muina, ei-oikeudellisina ongelmina haastattelun kautta nousee esiin mahdollinen tarpeettomien muutoksenhakuprosessien synty. Tämänkaltaiset muutoksenhaut usein ovat seurausta vakuutuslaitoksen niukasta asiakkaalle suuntautuvasta informaatiosta sen suhteen, mihin etuuksiin vakuutuksen kautta on mahdollisuus, ja mihin ei. Vakuutuslaitos voisi esimerkiksi ohjeistaa asiakasta jonkinlaisella ohjeistuskirjeellä, jossa voitaisiin tarkemmin kertoa mitä voisi mahdollisesti tulla korvattavaksi. Lisäksi vakuutuslaitos voisi huomioida tiedottamisessa myös sen näkökulman, että esimerkiksi eri etuusjärjestelmät voivat ensisijaisuuden vuoksi odottaa vakuutuslaitoksen päätöstä asiaan, ennen kuin voivat ratkaista asian omalla tahollaan, kuten esimerkiksi Kansaneläkelaitos sairauspäivärahan suhteen, tai eläkelaitokset omine etuuksineen.

10.4 Työtapaturma- ja ammattitautilain ongelmat asiakasnäkökulmasta

Asiantuntijan mukaan myös työtapaturma- ja ammattitautilain on parannettavaa joiltain osin, vaikka pääsääntöisesti laki on selkeä ja johdonmukainen. Esimerkiksi etätyön suhteen työtapaturma- ja ammattitautilaki on jopa hieman alivakuutettuakin, ainakin tilanteissa, joissa työnantajataho vahvasti ohjaa ja kannustaa etätyöhön, sillä korvaussuoja etätyössä on hyvinkin suppea. Hänen mielestään paljolti etätyötä tekevissä yrityksissä tämän vuoksi olisikin suotavaa olla jonkinlainen vapaa-ajan turva myös otettuna työnantajan taholta, jotta suppeutta voitaisiin täten paikata. Asiantuntija kokee, että työtapaturma- ja ammattitautilain antama suoja etätyön tapaturmien varalta on hieman puutteellinen, ja työntekijän kannalta kohtuuton nykyisen lain ja korvauskäytännön näkökulmasta, ja myös vakuutuslaitosten näkökulmasta korvauskäytännöissä voi olla merkittäviäkin eroja.

10.5 Vakuutuslaitos muutoksenhakuprosessin ongelmien lieventäjänä

Ensimmäisenä keinona ongelmien välttämiseksi tai lieventämiseksi asiantuntijan mukaan on se, että vakuutuslaitokset perustelevat päätöksensä riittävän hyvin ja laajasti, jotta asiakas ymmärtää päätöksen sisällön, ja sen miksi korvausta myönnetään tai jätetään myöntämättä, joka omalta osaltaan vähentäisi epäselvyyttä päätösten suhteen. Lisäksi palveluperiaatteellisesta näkökulmasta asiakkaan hyvä ja tarkka informointi, sekä asiaan liittyvän lisätiedustelun mahdollistaminen ja tarvittaessa myös lisäselvitysten toimittaminen olisi suotavaa, ja lisäselvitysten kautta joissain tapauksissa muutoksenhakuprosessikin voitaisiin välttää.

Ristiriitaisuuden, hämmentävän ja jopa puolueellisen muutoksenhakukäsittelyn tunteen syntymistä asiakkaalle vakuutuslaitos voisi asiantuntijan mukaan lieventää tekemällä valituskäsittelyn asiakkaalle läpinäkyväksi tuomalla paremmin esille prosessia, sekä korostamalla itseoikaisun mahdollisuutta valituskirjelmän myötä, joiden kautta osapuolten

ymmärrys asiaan voisi selkeytyä. Tässä yhteydessä myös vakuutuslaitos voisi ohjata asiakasta riittävästi, jotta voitaisiin välttää valituskirjelmän heikot muodolliset ja laadulliset seikat, jonka kautta muutoksenhakuprosessikin asiakkaan näkökulmasta olisi heti jo askeleen tasavertaisempi.

Vakuutuslaitoksen aktiivinen ja ohjaava ote muutoksenhakuasioihin liittyen lieventäisi ainakin osittain siis muutoksenhakuprosessin läpinäkyvyyttä, asiakkaiden toimittamien valituskirjelmien paikoin heikkoa laatua, prosessin raskautta, sekä negatiivista mielikuvaa muutoksenhaun menestymisen mahdollisuuksista. Näiden kautta myös asiakkaan heikompaan asemaa muutoksenhaussa, sekä resurssieron tuomaa eroa muutoksenhaun lähtökohdissa voitaisiin keventää. Vakuutuslaitoksen kannustaessa muutoksenhakuun, asiakkaat saisivat mahdollisimman oikeudenmukaisia päätöksiä, ja vakuutuslaitos hyötyisi myös saadessaan käyttöönsä esimerkkiratkaisuja, sekä linjauksia laintulkinnasta ja sen rajoista.

11 Esimerkkitapauksia

Tässä kappaleessa esittelen muutamia mielestäni tutkittavaksi soveltuvia ratkaisuita, joita Tamla sekä VakO ovat tehneet. Valitsin esimerkeiksi tapauksia, joissa mielestäni on oikeudellisia haasteita asiakkaan näkökulmasta, tai vaihtoehtoisesti muutoksenhaku on ollut tarpeen ja menestyksestä. Teen esimerkkitapauksista lyhyet analyysit, ja analyysin lopussa esitän oman perustellun mielipiteeni asiaan.

11.1 Tapaturma ei ollut sattunut työmatkalla

Tamla:n ratkaisussa 3162/2021 vahingoittunut henkilö oli lähtenyt töihin äitinsä asunnolta, ja vakuutuslaitos oli hylännyt korvaushakemuksen perusteenaan, että kyseessä ei ollut TyTal 23§:n 1 kohdan mukainen tavanomainen työssäkäynnistä johtuva asunnon ja työpaikan välinen matka, sillä vahingoittunut ei ollut lähtenyt matkalle vakituisesta osoitteestaan, ja majoittuminen äidin luona on katsottava luonteeltaan satunnaiseksi.⁵⁵

Tamla katsoi ratkaisussaan, että kyse ei ole ollut TyTal 20-25§:n mukaisesta olosuhteesta, perusteenaan myös se, ettei TyTal 23§:n ja lain esitöiden mukaan korvattavaksi katsotaan vain matkat vakituiselta asunnolta työpaikalle - ja takaisin, huolimatta siitä että vahingoittunut olisi myös vakituisesta osoitteestaan kulkiessa kulkenut vahinkopaikan kautta. Ratkaisu oli tehty äänestystuloksella 7-3, jossa vähemmistö olisi katsonut vahingon korvattavaksi TyTal 23§:n 1 kohdan mukaisella tavanomaisella asunnon ja työpaikan välisellä

⁵⁵ Tamla 3162/2021

matkalla, perustellen että ajallisesti ja reitillisesti kyseessä on ollut tavanomainen työmatka huolimatta lähtöpaikasta.⁵⁶

11.1.1 Ratkaisun analyysi

Ratkaisu on selkeästi perusteltavissa TyTal 23§:n 1 kohdan perusteella, sillä siinä todetaan, että työtapaturmana pidetään tapaturmaa, joka on sattunut tavanomaisella työssäkäynnistä johtuvalla asunnon ja työpaikan välisellä matkalla, johon katsotaan kuuluvan myös vähäinen poikkeaminen matkareitiltä lasten päivähoidon, ruokakaupassa käynnin tai niihin rinnastettavan muun syyn vuoksi. TyTal 23§:n 1 kohta kuitenkin selkeästi määrittää, että matkan on oltava juuri asunnon ja työpaikan välinen tavanomainen matka, sulkee tuon perustelun pois, sillä matka ei ole alkanut vahingoittuneen asunnolta. Lähtöä äidin asunnolta ei myöskään voida katsoa TyTal 23§:n 1 kohdan mukaisena vähäisenä poikkeamana matkareitiltä, sillä matkan alkupaikan tulisi tällöin olla myös vahingoittuneen oma asunto.

HE277/2014 mukaan asunnolla tarkoitetaan TyTal 23§:n 1 momentissa työntekijän vakinaista asuntoa, mutta myös tilapäistä asuntoa tai majoitusta, sekä vapaa-ajan asuntoa, josta työntekijä kulkee työpaikalle ja takaisin. Tarkoituksena on, että myös työntekopaikkakunnalla tilapäismajoituksessa asuva henkilö kuuluu myös korvaussuojan piiriin.⁵⁷ Tämä maininta herättää hieman kysymystä siitä, että voitaisiinko joissain tapauksissa kuitenkin vanhempien asunnolta alkanut matka katsoa korvattavaksi, etenkin kun vahinko itsessään oli sattunut tavanomaisen työmatkan matkareitillä, jota vahingoittunut kuitenkin kulkisi työmatkallaan muutoinkin.

Sen perusteella, että vahinko on sattunut paikassa, joka kuuluu vahingoittuneen tavanomaiseen työmatkareittiin, ja vahingon sattuminen on ajallisesti myös tavanomaisen työmatkan kanssa yhtenevä, olisi mielestäni kuitenkin ymmärrettävissä loogisena perusteluna sille, miksi muutoksenhakuprosessiin asiassa on lähdetty. Vaikka muutoksenhaun perustelut sinänsä ovatkin järjellä ymmärrettävissä, on kyseessä ollut siinä mielessä turha muutoksenhaku, että kyseisenkaltaisissa tilanteissa päädytään oman kokemuksen perusteella hylkäämään vahinko poikkeuksetta, eikä muutoksenhaun kautta vastaaviin tapauksiin ole aiheutunut muutosta juridisessa korvattavuudessa. Mielestäni lakia voitaisiin höllentää sen suhteen, etenkin kun huomioidaan hallituksen esityksessäkin ilmenevä orastava ympäröivä epäselvyys asiassa, että korvattavana olosuhteena tunnettaisiin myös tavanomaiseen työmatkaan rinnastettava työmatka, esimerkiksi kumppanin, tai vanhempien kotoa, mikäli ne ovat etäisyydeltään tai ajalliselta matkaltaan suurin piirtein vastaavia, kuin vahingoittuneen oman kodin ja työpaikan välinen matka, sillä tämänkaltaisetkin työmatkat ovat kuitenkin työssä

⁵⁶ *Ibid*

⁵⁷ HE277/2014 vp, 70-71.

käynnistä aiheutuvia matkoja, ja nykyaikana melko tavanomaisia. Etenkin sillä perusteella, että HE 277/2014 :ssä todetaan, että tavanomaisena työmatkana voitaisiin pitää useita eri vaihtoehtojakin työmatkareitistä, huomioiden matkustustapa, sekä matkan teon olosuhteet, joskin vaatimuksena on toki matkan tavanomaisuus⁵⁸. Tämänkaltaisella tulkinnanvaraisuudella voitaisiin myös lain tiukan sääntelyn tuomia oikeudellisia ongelmia oikeudesta korvaukseen välttää.

11.2 Etätöissä sattunut vahinko katsottiin korvattavaksi

Tamla:n ratkaisussa 2379/2020 vahingoittunut oli työskennellyt kotonaan, ja siirtynyt yläkerran työpisteeltä alakertaan työskentelemään toisella tietokoneella ja tulostamaan työssä tarvittavia papereita, kantaen työpapereita samalla. Tapaturma sattui vahingoittuneen kaatuessa portaissa siirtymän aikana. Tamla kumosi vakuutuslaitoksen korvaukset epäävän päätöksen, ja määräsi vakuutuslaitoksen suorittamaan työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen korvauksen vahingon takia.⁵⁹

Tamla katsoi, että vahinko oli sattunut TyTal 21§:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla työnteon yhteydessä, sillä vahingoittunut oli siirtynyt työskentelemään alakerran työkoneelle, tarkoituksenaan tulostaa papereita, jotka liittyivät hänen työhönsä. Lisäksi lautakunta katsoi, että työpisteen ja tulostimen välinen etäisyys ei ole ollut merkittävä, ja liikkuminen näiden välillä on ollut työtehtävien hoitamiseen liittyvää, sekä myös kannettavana olleet paperit ovat liittyneet hänen työhönsä. Täten Tamla katsoi vahingon korvattavaksi TyTal 21§:n 1 momentin nojalla. Äänestysratkaisu tilanteessa on ollut 9-1, ja eriävää mieltä ollut lautakunnan jäsen on ollut sitä mieltä, että kyseessä ollut kotona liikkuminen ei ole ollut työtapaturma- ja ammattitautilain korvaussuojan piirissä ja näin ollen valitus olisi tullut hylättyä.⁶⁰

11.2.1 Ratkaisun analyysi

Työssä sattuneena tapaturmana TyTal 21§:n mukaan katsotaan tapaturma, joka on sattunut työntekijälle työnteon yhteydessä. TyTal 25§:n mukaan mitä säädetään saman lain 22 ja 23§:ssä liittyen työntekopaikan alueella, asunnon ja työpaikan välisellä matkalla, sekä ruokailu- ja virkistystauolla sattuneen vahinkotapahtuman korvaamisesta, ei sovelleta silloin kuin työntekijä tekee työtä asunnossaan tai muualla kuin työnantajan järjestämissä tiloissa, jonka suorittamispaikkaa työnantaja ei ole määritellyt.

⁵⁸ *Op.cit.*, 79.

⁵⁹ Tamla 2379/2020

⁶⁰ Tamla 2379/2020

Edellä mainittujen perusteiden valossa, voidaan todeta, että kyseessä on ollut niin sanottu järkevä muutoksenhaku asiakkaan näkökulmasta oikein perustein. Kyseinen siirtymä, jonka aikana vahinko on tapahtunut, on ollut työn tekemisen kannalta välttämätön, ja sen päämääränä on ollut ainoastaan työn tekeminen, eikä esimerkiksi kahvin keittäminen matkalla työpisteeltä toiselle, ja lisäksi kannettava kuormakin on kaiken lisäksi ollut työhön liittyvää aineistoa. Voidaan siis todeta, että kyseessä on ollut TyTal 21§:n mukaisessa olosuhteessa sattunut vahinkotapahtuma, ja täten muutoksenhaun päätös asiassa on perusteltu.

11.3 Vahinkotapahtumaa ei katsottu korvattavaksi vahingoksi etätyössä

Etätyötä tehdessä korvaussuoja kuitenkin on todella suppea, kuten Tamlan toisesta ratkaisusta 2746/2020 etätyöhön liittyen käy ilmi. Kyseisessä tapauksessa vahingoittunut oli hakenut hartiahuivia yläkerrasta, sillä hänen mukaansa huono ergonomia aiheutti hartiasärkyä, eikä hän ollut saanut ohjeita työskentelyergonomiaan. Vahingoittunut oli perustellut huivin hakemista sillä, että huivi olisi tukenut välillisesti työn tekemistä, ja että vahinkoon oli myötävaikuttanut käden hermosärky, joka vahingoittuneen mukaan oli aiheutunut työn tekemisestä.⁶¹

Tässä tapauksessa Tamla oli hylännyt valituksen katsoen, että se ei ollut sattunut TyTal 21§:n mukaisessa työnteon yhteydessä. Vahingoittunut ei ollut vahingon sattuessa tekemässä työtään, vaikkakin tämä oli aloittanut työn tekemisen jo kyseisenä aamuna. Työn teko oli kuitenkin katsottu keskeytyneeksi huivia hakiessa, joka toimintana oli vain työtä välillisesti tukeva, eikä asiaan vaikuttanut työergonomiaan liittyvien ohjeistusten puute, eikä työstä aiheutuneen hermosäryn vahingoittuneen kertoma vaikutus.

11.3.1 Ratkaisun analyysi

HE 277/2014 mukaan työnteon yhteydessä sattunutta tapaturmaa kuvaillaan työssä sattuneeksi huomioiden työntekijän omat työtehtävät, sekä niiden tekemistavat, jotka määrittävät pykälän soveltamisalan. Työn sisällön, työntekotavan ja työvälineiden vaihdellessa merkittävässä määrin eri yksilöiden välillä, arvioidaan tapauskohtaisesti asiaa sen pohjalta, mitä työn tekemisestä ja työtehtävien sisällöstä voidaan katsoa sovituksi tai on sovittu.⁶²

Perustelut ovat loogiset, sillä huivin hakemista ei voida katsoa työnkuvaan kuuluvaksi, eikä myöskään itse työn tekemiseen liittyvän välineen hakemiseksi, jotta sitä voitaisiin katsoa korvattavaksi TyTal 21§:n nojalla, vaan kyseessä on taukoon rinnastettava vahingon

⁶¹ Tamla 2746/2020

⁶² HE277/2014 vp, 76.

sattumisolosuhde, joka rajataan etätyössä korvaussuojan ulkopuolelle TyTal 25§:n mukaan, joten tapauksen ratkaisu on hyvinkin yksiselitteinen ja päätös on alusta pitäen annettu vakuutuslaitoksen toimesta lain mukaisesti oikein.

Edellä mainittujen perusteella voidaan todeta, että etätyössä korvaussuoja on suppea, ja korvattavuus etätyössä todellakin vaatii, että vahinko on sattunut välittömässä työnteon yhteydessä. Nykypäivänä kuitenkin etätyön ollessa todella yleistä, ja työnantajien usein myös siihen ohjatesa ja kannustaessa, korvaussuojan työtaturma- ja ammattitautilain nojalla jopa toivoisi olevan hieman laajempi. Korvattavuuden suppeus työtaturma- ja ammattitautilain nojalla on siinä mielessä oikeudellinen ongelma, että työnantajan kannustaessa sen tekemiseen, ja korvaussuojan ollessa suppea, voi työntekijä helposti jäädä vaille vakuutukseen pohjautuvaa etuutta, ja joutua kelan etuuksien varaan, ja pahimmanlaatuisen vahingon sattuessa jopa menettää työkykyään, jolla on suora vaikutus vahingoittuneen toimeentuloon. Tämä osaltaan on tietynlaisesta alivakuuttamisesta etätyön olosuhteen osalta johtuva oikeudellinen ongelma. Toisaalta on myös hyvin ymmärrettävissä, että työnantajan maksamasta vakuutuksesta ei tulisi korvata sellaisia asioita, joihin työnantajalla on vain vähäinen mahdollisuus vaikuttaa, jos ollenkaan, sillä etätyön olosuhteet ovat sellaiset, että työnantaja harvoin voi merkittävästi vaikuttaa työpisteeseen, ympäristöön, tai työympäristön turvallisuuteen, jotka usein aiheuttavat etätyötä tehdessä sattuneita vahinkoja, toisin kuin työpaikoilla, joissa työnantajan vastuulla on poistaa työturvallisuusriskit.

11.4 Työtaturma- ja ammattitautilain mukaisen vapaa-ajan päiväraha korvauksen vähimmäismäärä ensimmäisen 28 päivän aikana.

VakO:n tapauksessa 4429:2020 vahingoittuneelle oli sattunut vapaa-ajan tapaturma. VakO katsoi, että työtaturma- ja ammattitautilain 60§:n säännöstä sovelletaan määrättäessä vahingoittuneelle päiväraha korvausta ensimmäisen 28 päivän ajalta vahinkopäivästä lukien, TyTal 187§:n mukaisen vapaa-ajan vakuutuksen perusteella.⁶³

Tapauksessa vakuutuslaitos oli katsonut, että vahingoittuneelle ei tapaturmasta aiheutuneina sairausloma-aikoina aiheutunut ansionmenetystä, sillä vahingoittuneen työnantaja ei ollut maksanut sairausajan palkkaa, jolloin päiväraha korvaus olisi määräytynyt vahinkopäivää edeltävien 28 päivän, tai työsuhteen ollessa alkanut lyhyemmän ajan sisällä, työsuhteen aikana. Vahingoittuneella ei ollut ansioita tapaturmaa edeltäneiden neljän viikon aikana. Vahingoittunut haki muutosta Tamla:lta, ja vaati päiväraha korvausta syntyneiltä sairauslomajaksoilta ensimmäisen 28 päivän sisällä olevalta ajalta, jonka sairausloma oli kestänyt.

⁶³ VakO 4429:2020

Asia oli ratkaistu jo Tamla:ssa vahingoittuneen eduksi, sillä TyTal 199§:n 2 momentin mukaan vapaa-ajan vakuutuksessa ei sovelleta vuosityöansioon sitä, mitä 79§:ssä säädetään, eli vapaa-ajan päiväraha korvausta ei koroteta vähimmäisvuosityöansion tasolle. Tamla totesi, että ensimmäiseltä 28 päivältä vahinkotapahtumasta lukien työtaturma- ja ammattitautilain mukaisen päiväraha korvauksen määrä ole vuosityöansioperusteinen, ja täten myös vapaa-ajan vahingoissa sovelletaan ensimmäisen 28 päivän osalta TyTal 60§:n mukaista päiväraha korvauksen vähimmäismäärää.

Vakuutuslaitos vetosi VakO:n valittaessaan, että työajan ja vapaa-ajan vahinkojen korvaussäännöksiä eroavaisuus, ja vapaa-ajan vahinkoja koskevat korvattavuuden sekä etuuksien rajoitteet. Sen mukaan TyTal 199§:n 2 momentissa ei ole säädetty siitä, sovelletaanko vahinkopäivästä lukien ensimmäisen 28 päivän osalta oikeutta vähimmäiskorvaukseen TyTal 60§:n mukaisesti, mutta lainkohdassa on kuitenkin säädetty, ettei vapaa-ajan vakuutusten korvauksissa sovelleta vuosityöansioperusteisessa päivärahaassa vähimmäisvuosityöansiota TyTal 79§:n mukaisesti. Se viittasi lisäksi TyTal 199§:ää koskevissa esitöissä (HE 277/2014) todettuun mainintaan, että vapaa-ajan vahingoissa kyseisen pykälän tarkoituksena on säätää ansionmenetykskorvauksen määräytymisestä yksinomaan vakuutuksen ottaneen työnantajan palveluksessa maksetun sairausajan palkan, tai kyseisestä työstä saadun työansion perusteella, eikä muita työsuhteita tai yrittäjätyötä näiltä osin huomioida.⁶⁴ Lisäksi viitattiin myös Tako:n yleisohjeeseen 20.1.2020, jossa todetaan että vaikka ohjetta sovelletaan 1.1.2020 alkaen sattuneisiin vahinkotapahtumiin, ovat kyseiset ohjeistukset vakiintuneet jo aiemmin korvauskäytännössä päivärahan vähimmäismäärää koskien. Kyseinen vahinko oli tapahtunut vuonna 2019.⁶⁵

VakO hylkäsi vakuutuslaitoksen valituksen asiasta, perustellen sitä myös TyTal 187§:n 2 momentilla, jonka mukaan vapaaehtoiseen vapaa-ajan vakuutukseen sovelletaan pakollista vakuutusta koskevia säännöksiä, mikäli toisin jäljempänä säädetä. Lisäksi päätöstä perusteltiin sillä, ettei TyTal:ssa, tai hallituksen esityksessä 277/2014 vp, ole säädetty tai mainittu, etteikö vapaa-ajan päiväraha korvauksen suhteen sovellettaisi TyTal 60§:ää, joten tämän myötä päivärahan vähimmäismäärää koskevaa säännöstä sovelletaan TyTal 58§:n mukaista ensimmäisen 28 päivän päiväraha korvauksen kohdalla.

11.4.1 Ratkaisun analyysi

Mielestäni tämä päätös perustuu ainoastaan porsaanreikään laissa, jota ei ole lakia säätäessä huomioitu ensimmäisen 28 päivän osalta, sillä se kuitenkin on huomioitu ensimmäisen 28 päivän jälkeisessä vuosityöansioperusteisessa päivärahaassa. Toisaalta ratkaisu on siinä

⁶⁴ HE 277/2014 vp, 157.

⁶⁵ VakO 4429:2020

mielessä yksiselitteinen, että laissa ei ole säännöstä kyseisen ajan korvauksen vähimmäismäärästä, eikä myöskään hallituksen esityksessä kyseisenkaltaisesta soveltamisen mahdollisuudesta ole mainintaa. Ratkaisu on kuitenkin hyvin mustavalkoinen, sillä Kelan ollessa ensisijainen korvaaja vapaa-ajalla sattuneissa vahingoissa, ja tämän maksaessa sairauspäivärahaa, vahingoittunut saa VakO:n linjaaman vähimmäiskorvausoikeuden myötä vääjäämättä etuuksia enemmän, kuin olisi tarkoitus.

TyTal 202§:n mukaan vapaa-ajan vakuutuksen perusteella maksettavasta päivärähasta tehdään laskennallinen vähennys ajalta, jolta vahingoittuneella on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa saman vahinkotapahtuman johdosta.

Sairausvakuutuslain 7 luvun 1§:n mukaan sairauspäivärahaa maksetaan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi. Tämän myötä vahingoittunut saa myös siis sairausvakuutuslain mukaista päivärähakorvausta, ja TyTal 202§:n mukaisesti vapaa-ajan vahinkojen korvaus yhteensovitetään tekemällä kyseisen säännöksen mukainen vähennys. TyTal 199§:n 2 momentin mukaan vapaaehtoisen vapaa-ajan vakuutuksen perusteella maksettava TyTal 58§:n mukainen päiväraha määrätään vakuutuksen ottaneen työnantajan maksaman sairausajan palkan perusteella. Kyseisen säännöksen tarkoituksena kokemusperäisen tulkintani mukaan on, että TyTal 199§:n mukaisesta vapaa-ajan vakuutuksesta maksettava korvaus ikään kuin korottaa Kela:n maksamaa korvausta vastaamaan lähemmäs vahingoittuneen todellista ansiotasoa, jonka hän olisi saanut vakuutuksen ottaneen työnantajan palveluksessa, mikäli sairauslomaa ei olisi vahinkotapahtuman myötä syntynyt.

Tämä ratkaisu ei tuo muutoksenhakijan kannalta oikeudellista ongelmaa, sillä muutoksenhakija on tässä tapauksessa saanut korvauksia enemmän, kuin hänen periaatteessa olisi kuulunut saada, mutta muutoksenhaun perusteluiden todistaessa sen, että kyseisestä asiasta ei suoraan ole laissa säädetty, todistaa tämä tapaus että muutoksenhakuun kannattaa lähteä tapauksissa, joissa oikein perustellen lain mukaisesti muutoksen valituksenalaiseen päätökseen voisi saada.

11.5 Lääketieteellinen syy-yhteys seurannaisvahingossa

VakO:n käsittelemässä muutoksenhakuasiassa, ja ratkaisussa 192:2018 vahingoittuneelle työmatkatapaturman seurauksena oli aiheutunut vasemman nilkan murtuma, jonka myötä vakuutuslaitos maksoi työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisia korvauksia vahingoittuneelle. Tapaturmavammaa hoidettiin kipsillä, ja vahingoittuneelle tehdyssä ultraäänitutkimuksessa todettiin vahingoittuneella olevan murtuneen jalan laskimoissa tuoretta tukosta, ja säären laskimotulehdus, johon määrättiin lääkehoitoa. Asiasta oli pyydetty vakuutuslaitoksen toimesta myös Tako:n lausunto, jonka mukaan kipsihoidon seurauksena syntynyt laskimotukos ei ollut todennäköisessä lääketieteellisessä syy-yhteydessä

vahinkotapahtumaan, ja täten myös kyseessä oli vahinkotapahtumasta ei-korvattava sairaus. Vakuutuslaitoksen päätös asiassa oli Tako:n lausunnon mukainen.⁶⁶

Tamla määräsi vakuutuslaitoksen korvaamaan lainmukaisen korvauksen lääkehoidosta, perustellen päätöstään TyTal 16§:n mukaisella todennäköisellä lääketieteellisellä syy-yhteydellä. Tamla:n ratkaisun mukaan laskimotukos oli syntynyt nilkan murtumavamman vaatiman kipsihoidon komplikaationa, ja todettu laskimotukos oli todennäköisessä lääketieteellisessä syy-yhteydessä vahinkotapahtumaan. Vakuutuslaitos valitti päätöksestä Vako: teen, vedoten siihen, että oli pyytäessään Tako:n lausuntoa asiasta, esittänyt laskimotukosta korvattavaksi syy-yhteydellisenä vahinkotapahtumaan, mutta Tako:n lausunnon myötä tehnyt päätöksen sen mukaisesti. VakO ei muuttanut Tamla:n päätöstä asiassa, vaan totesi myös että ennen nykyistä 1.1.2016 voimaan astunutta työtapaturma- ja ammattitautilakia, oli vanhan tapaturmalain soveltamisessa oikeuskäytäntöön tapaturmasta johtuneen vamman aiheuttama muu vamma oikeuttanut korvaukseen, jos sen on tiedetty voivan kehittyä sitä edeltäneen tapaturmavamman seurauksena. VakO totesi ratkaisussaan, että myöskään työtapaturma- ja ammattitautilaista tai sen esitöistä ei käy ilmi, että työtapaturma- ja ammattitautilakia edeltänyttä tapaturmavakuutuslakia koskenutta oikeuskäytäntöä olisi ollut tältä osin tarkoitus muuttaa.

11.5.1 Ratkaisun analyysi

Toin tämän esimerkkitapauksen osaksi opinnäytetyötä havainnollistaakseni esimerkin kautta TyTal 16§:n mukaisen lääketieteellisen syy-yhteyden soveltamista vahinkoasioiden ratkaisuisissa, sekä sen myös sen tulkinnanvaraisuutta, kuten Tako:n ja muutoksenhakuasteiden välillä oli tapahtunut. TyTal 16§:n mukaan vahinkotapahtuman korvaamisen edellytyksenä on todennäköinen lääketieteellinen syy-yhteys vahinkotapahtuman ja vamman tai sairauden välillä, jollei jäljempänä toisin säädetä. Syy-yhteyden arvioinnissa huomioidaan erityisesti lääketieteelliset löydökset ja havainnot, vahingon sattumistapa sekä aikaisemmat sairaudet.

Lääketiedettä tuntematta, on vaikeaa arvioida itse, onko päätös ollut oikea ja todennäköinen lääketieteellinen syy-yhteys kuvattujen vammojen ja vahinkotapahtuman välillä, vai enemmänkin mahdollinen. Esimerkkivahinko toi muutoksenhakijalle siinä mielessä oikeudellisen ongelman, sillä kyse oli päätöksen mukaisen syy-yhteydellisen vamman hoitamisesta aiheutuneiden kulujen korvattavuudesta, ja jollain tasolla vakuutuslaitoksen antama päätös olisi täten tuonut taloudellista haittaa vahingoittuneelle, joskin vain lääkekulujen verran. Tämänkaltaisen tulkinnanvaraisen asian myötä kuitenkin voidaan todeta, että syy-yhteyden todennäköisyyttä arvioidessa, ja tulkinnanvaraisuuden ollessa mahdollista,

⁶⁶ VakO 192:2018

voi syntyä vakavammankin tason oikeudellisia ongelmia, mitä tulee oikeuteen korvauksesta, tai asianmukaiseen vamma- ja oireilun hoitoon sekä sen ajantasaiseen saamiseen.

12 Johtopäätökset muutoksenhakuprosessin ongelmista asiakasnäkökulmasta.

Edellä esitettyjen esimerkkitapausten, sekä asiantuntijan haastattelun myötä käy ilmi, että muutoksenhakuprosessissa, sekä jopa työtapaturma- ja ammattitautilaissa on useita niin oikeudellisiakin, kuin muitakin ongelmia asiakasnäkökulmasta. Prosessi itsessään on raskas, pitkäkestoinen sekä kynnys sen aloittamiseen voi paikoin olla korkea, vaikkakin muutoksenhakuprosessin aloittaminen on muutoksenhakijalle helppoa valituskirjelmän vapaamuotoisuuden vuoksi. Lisäksi prosessi voi olla jopa ristiriitaisia ja hämmentäviä mielikuvia muutoksenhakijoille aiheuttava joissain tapauksissa, eikä asiakkaalle aina välttämättä ole selkeää, milloin muutoksenhakuprosessiin on tarpeellista lähteä. Lisäksi tilanteessa, jossa asiakkaalla ei ole selkeää kuvaa muutoksenhakuprosessin järjestyksestä, voi muutoksenhakuun lähteminen olla jopa tunnepohjaista siltä osin, että korvauspäätökseen pettynyt asiakas lähtee hakemaan muutosta täysin selvään asiaan vailla oikeita perusteita. Tällöin aiheutuu niin sanottu turha muutoksenhaku, joka syö niin asiakkaan aikaa, kuin vakuutusyhtiönkin, sekä muutoksenhakuelinten resursseja. Valituskirjelmät eivät myöskään usein ole välttämättä kovin laadukkaita, johtuen juuri kirjelmän vapaamuotoisuudesta.

12.1 Omien väitteiden oikeellisuus muutoksenhakuprosessin ongelmista

Opinnäytetyöni alussa esitin omia ajatuksiani muutoksenhakuprosessin ongelmista asiakasnäkökulmasta, ja esitin että muutoksenhakuprosessin kompastuskiviä ovat prosessin epäselvyys, muutoksenhakuohjeistuksen epäselvyys, joka johtaa turhaan muutoksenhakuun, sekä epäselvyys siitä, mihin korvauksiin vahingoittuneella voi olla oikeus työtapaturma- ja ammattitautilain perusteella. Lisäksi esitin, että oman asiakasnäkökulmaisen ongelmansa muutoksenhakuprosessiin tuo myös juridisen näkökulman ymmärtämättömyys ja tulkintakyvyttömyys, sekä lääketieteellisen syy-yhteyden ymmärryksen heikkous, ja toisinaan myös halu olla ymmärtämättä perusteita tämän myötä.

Asiantuntijahaastattelun ja esimerkkitapausten myötä voidaan todeta, että nämä väitteet ovat paikkansapitäviä ainakin osittain. Esimerkiksi etätyötä koskeneessa Tamlan ratkaisussa 2746/2020, jossa muutoksenhakija oli lähtenyt hakemaan hartiahuivia etätyöpäivänä hartioidensa lämmikkeeksi, on muutoksenhakuun oli lähdetty melko vaillinaisin perustein, eikä selkeästi asiaa ole tutkittu sen tarkemmin muutoksenhakijan toimesta, eikä epävää päätöstä edes välttämättä ole yritetty ymmärtää. Toisaalta Tamlan ratkaisussa 2379/2020 jossa vahingoittunut oli etäpäivän aikana siirtynyt työpisteeltä toiselle kotonaan, oli aiheuttanut muutosta, ja osaltaan viittaa siihen, että osassa tapauksia muutoksenhakijat

toisaalta ymmärtävät milloin kannattaa muutoksenhakuun lähteä, ja ovat myös kyenneet muutoksenhakukirjelmässään tuomaan asian esille siten, että vakuutuslaitoksen epäävä päätös on muutoksenhaun myötä voitu muuttaa korvattavaksi ja selkein perustein.

13 Johtopäätökset muutoksenhakuprosessin oikeudellisista ongelmista asiakasnäkökulmasta

Muutoksenhakuprosessin asiakasnäkökulmaiset oikeudelliset ongelmat liittyvät korvausten saantiin ja tietoon oikeudesta tiettyihin korvauksiin, korvausten saannin viivästyminen prosessin pitkän keston vuoksi, resurssien epäsuhtaan muutoksenhakijan ja vakuutuslaitoksen välillä sekä muutoksenhakuprosessin luonteen muuttumiseen, mitä pidemmälle prosessissa mennään muutoksenhakuasteiden portaikossa. Etenkin joidenkin korvausten saamatta jääminen, sekä korvausten saannin viivästyminen ovat mielestäni suurimmat oikeudelliset ongelmat muutoksenhaussa, sillä niillä voi usein olla muutoksenhakijan kannalta suurikin taloudellinen ja terveydellinen vaikutuksensa. Nämä vaikutukset voivat olla pitkäkestoisia tai jopa pysyviä, esimerkiksi velkaantuminen ansiotason laskiessa vahingoittuneen joutuessa kelan sairauspäivärahan tai toimeentulotuen varaan, tai terveydentilan vakiintuminen vahinkotapahtumaa edeltävää tasoa huonommaksi kuntoutuksen viivästyksen myötä, joka voi myös vaikuttaa taloudelliseenkin tilanteeseen esimerkiksi heikentyneen työkyvyn myötä.

14 Vakuutuslaitoksen konkreettiset keinot lieventää muutoksenhakuprosessin ongelmia

Vakuutuslaitoksilla on omat mahdollisuutensa lievittää muutoksenhakuprosessin asiakasnäkökulmaisia ongelmia. Lievennyskeinoista jokainen perustuu vakuutuslaitoksen selkeään kommunikointiin eri tahojen kanssa. Vakuutuslaitoksen tulisi ohjata, tiedottaa, auttaa ja selventää kulloinkin kyseessä olevaa asiaa tilanteen mukaisesti eri toimijoita heidän asiansa vaatimien raamien mukaisesti. Lisäksi olisi tärkeätä tuoda esille sitä, että tarkoituksenmukainen muutoksenhaku voi olla hedelmällistä molemmille osapuolille, vähintäänkin sen suhteen, että saadaan mahdollisimman oikeellisia ratkaisuja vahinkoasioihin, jonka kautta korvauskäytäntöä voidaan luoda ja edistää. Tärkeää olisi myös tuoda esille, että vaikka osapuolet olisivatkin eri kannalla asiassa, vakuutuslaitos on auttamassa asiakasta, ei suinkaan työntämässä kapuloita rattaisiin.

14.1 Vakuutuslaitos läpinäkyvänä ohjaavana toimijana

Esimerkiksi asiakasta kontaktoidessa, etenkin epäävän päätöksen suhteen, olisi heti alkuvaiheessa jo tarpeellista kertoa muutoksenhakuprosessista laajemminkin kuin päätöksen liitteenä olevin muutoksenhakuohjein. Tässä vaiheessa tulisi kertoa asiakkaalle, että hänellä on oikeus muutoksenhakuun, mikäli hän näin kokee, neuvoa minkälaisia seikkoja

muutoksenhaussa olisi hyvä tuoda esille hänen omasta näkökulmastaan, kertoa mahdollisuudesta itseoikaisuun valituskirjelmän myötä, sekä kertoa ylipäättään, miten prosessi etenee, ja minkä vuoksi. Tässä vaiheessa olisi myös hyvä ohjata valituskirjelmän tekemiseen mahdollisimman seikkaperäisesti ja laadukkaasti, vähintään sen mukaan mitä muutoksenhakijan resurssit antavat myöden, jotta valitus on ymmärrettävä ja sen käsittely mahdollisimman laadukkaasti toteutuu niin vakuutuslaitoksessa, kuin muutoksenhakuinstansseissakin.

Syiden kertominen sille, miksi valituskirjelmä toimitetaan muutoksenhaku-elimen sijaan vakuutusyhtiölle ennen kuin se etenee muutoksenhakuun, ja mainita myös siitä, että muutoksenhausta voi olla hyötyä molemmille osapuolille, kun saadaan mahdollisimman hyviä ja oikeita ratkaisuja muutoksenhaun lopputulemana, sekä prosessin etenemisen tarkempi avaaminen asiakkaalle toisivat heti alkuvaiheessa jo läpinäkyvyyden mukaan alkuvaiheessa. Näillä keinoin pystyttäisiin myös vaikuttamaan valituskirjelmien laatuun, jonka kautta myös epäsuhta vakuutuslaitoksen ja vahingoittuneen resurssien välillä tasoittuisi.

Lisäksi niistäkin työtaturma- ja ammattitautilain mukaisista korvauksista, joista ei vakuutuslaitoksen varsinaisesti tarvitse itse tuoda asiakkaan tietoon mahdollista oikeutta olisi reilua asiakkaan kannalta tiedottaa siinä vaiheessa, kun havaitaan mahdolliseen oikeuteen asiasta, jotta asiakas saa kaikki hänelle vakuutuksen kautta oikeutetut korvaukset, ja tämän voisi tuoda esille jo vahingon vireilletulon yhteydessä tiedottamalla asiakasta siitä, mihin kaikkeen työtaturma- ja ammattitautilain nojalla on mahdollinen oikeus. Tämä osaltaan vaikuttaisi parempaan kuntoutumiseen ja mahdollisimman hyvään työ- ja toiminnallisuuskäyttöön tulevaisuudessakin. Itseoikaisuun mahdollisuudesta ja tarkoituksesta kertominen myös lisäisi luottamusta siihen, että muutoksenhaku ei ole puolueellinen toimi vakuutusyhtiön eduksi, vaan molempia osapuolia hyödyttävä toimi.

Myös asiaan liittyvien lisäselvitysten toimittamisen mahdollisuudesta asiakasta olisi tärkeää informoida päätöksen antamisen jälkeen, ja tuoda esiin, että mikäli vakuutuslaitokseen toimitetaan lisäselvityksiä asiaan liittyen, vakuutuslaitoksen on arvioitava asia uudelleen huomioiden toimitetut lisäselvitykset, ja mikäli niistä käy ilmi jotain mitä vakuutuslaitos ei aiemmassa päätöksessään ole huomioinut, on vakuutuslaitoksella mahdollisuus tehdä oikaisupäätös jo ennen mahdollisen valituskirjelmän toimittamisen myötä tapahtuvaa mahdollista itseoikaisua. Tämä vähentäisi osaltaan turhan muutoksenhaun syntyä, sekä lisäisi luottamusta siihen, että vakuutuslaitoksen tarkoitus ei ole evätä kaikkia korvauksia mitkä ovat evättävissä, vaan nimenomaisesti korvata kaikki mitä on mahdollista saatujen selvitysten pohjalta korvata lain nojalla.

14.2 Vakuutuslaitos tiedottavana osapuolena

Korvausten saannin viivästymiseen vakuutuslaitoksen sinällään on vaikeata itse vaikuttaa, sillä muutoksenhakuasteissa prosessi on hitaan puoleinen. Tilanteessa, jossa vahinkoa siirtyy muutoksenhakuun, olisi kuitenkin ensisijaisen tärkeää tiedottaa myös muita etuusjärjestelmiä, kuten Kelaa epäävästä päätöksestä, jotta vahingoittuneen toimeentuloa turvataan edes sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan kautta. Tämä on myös ehdottoman tarpeellista tilanteissa, joissa korvauksen saaminen viivästyy vakuutuslaitoksen hankkiessa korvausasian ratkaisuun ja käsittelyyn tarvittavia asiakirjoja. Tämänkaltainen tiedottaminen on tarpeen, sillä sairausvakuutuslain 8 luvun 6§:n 1 momentin 3 kohdan mukaan sairauspäivärahaan ei ole oikeutta, jos vakuutetulla on oikeus työtapaturma- ja ammattitautilain säännöksiin perustuvaan ansionmenetykskorvaukseen, joten työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiset korvaukset ovat näissä tilanteissa ensisijaisia, ja kelan maksama sairauspäiväraha tulee kyseeseen vasta, mikäli vakuutuslaitos ei myönnä korvausta työtapaturma- ja ammattitautilain perusteella.

14.3 Vakuutuslaitoksen päätösten laadullisuuden vaikutus

Vakuutuslaitosten tulisi myös kehittää päätösten perustelujaan entisestään, jotta kirjalliseltakin korvauspäätökseltä vahingoittuneen olisi helppo ymmärtää korvauspäätöksen perustelut, siten että ne kävisivät edes jotenkin asiakkaan omaan järkeen. Oman työni kautta olen nähnyt lukuisia korvauspäätöksiä, joista osa on kattavasti perusteltuja ja selkeästi argumentoituja siten että vahingoittuneen on asia helppo ymmärtää omaamatta juridiikan tuntemusta, mutta toisaalta myös päätöksiä, joiden perustelut ovat olleet äärimmäisen suppeat, tai jopa lähes olemattomat. Laadukkaiden korvauspäätösten kautta ensinnäkin olisi mahdollista vähentää turhan muutoksenhaun syntymistä, sekä myös mahdollistaa asiakkaiden parempi ymmärrys asiaan, jolloin myös valituskirjelmissä vahingoittuneiden perustelut muutoksenhaussa olisivat laadukkaampia, ja toisivat todennäköisesti myös tulkinnanvaraisissa asioissa menestystä paremmin, tai vähintään varmasti oikeudenmukaisia ja hyviä ratkaisuja muutoksenhakuasteista.

15 Yhteenveto ja mahdolliset jatkotoimenpiteet

Opinnäytetyöni pohjalta voidaan siis todeta, että muutoksenhakuprosessi asiakasnäkökulmasta sisältää useampia ongelmia niin oikeudellisesta kuin ei-oikeudellisesta näkökulmasta, ja suureen osaan niistä vakuutuslaitos voi jollain tasolla vaikuttaa, ainakin tiedottamisen, laadun sekä aktiivisuuden kautta. Muutoksenhakuprosessissa on kuitenkin myös ongelmia, joihin vakuutuslaitos ei itsessään voi vaikuttaa, kuten muutoksenhakuprosessin suppilomaisuus muutoksenhakuasteiden portaikkoa edetessä ylöspäin, tai

muutoksenhakuprosessin ajallinen kesto. Mielestäni kuitenkin vakuutuslaitosten ajatustavassakin voisi osaltaan olla siinä mielessä parannettavaa, että korvausasioihin näkökulmaa olisi hyvä lähestyä siltä kannalta, että ollaan nimenomaisesti vakuutetun rinnalla vahingon sattuessa, auttamassa ja tukemassa vahingoittunutta siinä hetkessä annettujen raamien sisällä pysyen, ja raameista asiakasta aktiivisesti tiedottaen, eikä korvaten vain sitä, mitä on pakko vahingon tapahtuessa korvata joko korvausehdot määräävän lain nojalla, tai korvausehtojen nojalla, jotta turhaa resurssihukkaa voitaisiin välttää ja oikeudenmukaisen näkökulman toteutumista voitaisiin parantaa. Esittämäni ratkaisumahdollisuudet asiaan liittyen omalta osaltaan tukevat tätä ajatusta, ja ovatkin potentiaalisia työkaluja tämän ajatusmaailman toteuttamiseen, ja näiden vaihtoehtojen toteuttamiseen on valittavissa vakuutuslaitosten toimesta sopivimmat konkreettiset työkalut tilanteen vaatiman tarpeen mukaisesti.

Jatkossa tarkoitukseni on omassa työssäni edistää edellä mainittuja asioita vakuutusyhtiössä, jossa olen töissä, ja mahdollisesti luoda myös konkreettinen ohjeistus osastolleni muutoksenhakuun liittyen, jota hieman on jo esihenkilötasoltakin alustavasti minulle ehdotettu. Lisäksi minulla näen mahdollisena myös työyhteisöni kouluttamisen muutoksenhaun suhteen, ainakin asiakkaan huomioimisen näkökulmasta. Nykyinen roolini työssäni myös mahdollistaa esittämieni työkalujen ja ajatusten hyödyntämistä, ja näkemykseni mukaan näillä työkaluilla on mahdollista myös kehittää edustamani vakuutusyhtiön asiakasmielikuvaa haastavienkin asiakastilanteiden kautta.

Lähteet

Painetut

Kirsi Salo, 2015, Työtaturma- ja ammattitauti, Vantaa, Hansaprint Oy

Teemu Takala, Timo Aro, Maija Haanpää, Mikael Hedenborg, Jukka Kivekäs & Janne Leinonen, 2019, Vakuutusratkaisut potilaan tukena, Tallinna, Printon

Sähköiset

Anu Puusa, Pauli Juuti, Iiris Aaltio, 2020, Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät, Gaudeamus

<https://www.ellibslibrary.com/book/9789523456167>

Ari Hirvonen, 2011, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/225264/hirvonen_mitka_metodit.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Korkein oikeus, 2023 Oikeudenkäynti KKO:ssa, valituslupahakemuksen sisältö ja käsittely, viitattu 10.4.2023

<https://www.korkeinoikeus.fi/fi/index/oikeudenkayntikkossa/muutoksenhaku/valituslupahakemusjavalitus/valituslupahakemuksensisaltojakasittely.html#>

Korkein oikeus, 2023, Oikeudenkäynti KKO:ssa, muutoksenhaku, käsittelyn kulku, viitattu 10.4.2023

<https://korkeinoikeus.fi/fi/index/oikeudenkayntikkossa/kasittelynkulku.html#>

Korkein oikeus, 2023, Oikeudenkäynti KKO:ssa, muutoksenhaku, tapaturma-asiat, viitattu 10.4.2023

<https://korkeinoikeus.fi/fi/index/oikeudenkayntikkossa/muutoksenhaku/tapaturmavakuutusaasiat.html#>

Korkein oikeus, 2023, Oikeudenkäynti KKO:ssa, muutoksenhaku, viitattu 10.4.2023

<https://korkeinoikeus.fi/fi/index/oikeudenkayntikkossa/muutoksenhaku.html>,

Mika Mänttari, Mikko Nyssölä, 2016, Työtaturma- ja ammattitautivakuutus, Alma Talent

<https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/BAHBHXCTEB>

Eeva Nykänen, Laura Kallioma-Puha, Yrjö Mattila, 2017, Sosiaaliset oikeudet - Näkökulmia perustaan ja toteutumiseen. THL, Juvenes print Oy - Suomen yliopistopaino

<https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-302-781-7>

Tapaturma-asioiden korvauslautakunta, vuoden 2021 tilastot, viitattu 20.3.2023

https://www.tapaturmalautakunta.fi/wp-content/uploads/2022/05/Tilastot_2021_fi.pdf

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisu 2379/2020, viitattu 20.3.2023

<https://www.tapaturmalautakunta.fi/kysymys-oli-siita-onko-vahinkotapahtuma-sattunut-etatyossa-tyonteon-yhteydessa/>

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisu 3162/2021, viitattu 21.3.2023

<https://www.tapaturmalautakunta.fi/kysymys-on-siita-onko-tapaturma-sattunut-tavanomaisella-tyossakaynnista-johtuvalla-asunnon-ja-tyopaikan-valisella-matkalla-2/>

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta, käsittelyvaiheet, viitattu 15.3.2023

<https://www.tapaturmalautakunta.fi/kasittelyvaiheet/>

Tapaturmavakuutuskeskus, Tapaturma-asiain korvauslautakunta, viitattu 5.2.2023

<https://www.tvk.fi/tapaturmavakuutuskeskus/tapaturma-asiain-korvauslautakunta/>

Vakuutusoiikeus, asian käsittely vakuutusoiikeudessa, viitattu 23.3.2023

https://www.vakuutusoiikeus.fi/material/collections/20220228093400/7XPLPU2Dx/Asian_kasittely_vakuutusoiikeudessa_esite.pdf

Vakuutusoiikeus, Vakuutusoiikeuden työjärjestys, viitattu 10.3.2023

https://www.vakuutusoiikeus.fi/material/collections/20221216124147/HoiLvXAHT/Vakuutusoiikeuden_tyojarjestys.pdf

Hanna Vilka, 2021, Tutki ja kehitä, PS-kustannus, viitattu 8.10.2022

<https://www.ellibslibrary.com/book/9789523701731>

Virallislähteet:

Tuomioistuinlaki 673/2016, viitattu 10.4.2023

Työtapaturma- ja ammattitautilaki 24.4.2015/459

Sairausvakuutuslaki 21.12.2004/1224, viitattu 10.4.2023

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4

HE 277/2014, Hallituksen esitys eduskunnalle työtapaturma- ja ammattitautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, viitattu 21.1.2023

Oikeuskäytäntö:

Asetus tapaturma-asiain korvauslautakunnan säännöistä 1313/1995, viitattu 18.5.2023

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 2379/2020, viitattu 23.3.2023

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 2746/2020, viitattu 25.3.2023

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 3162/2021, viitattu 23.3.2023

Vakuutusosoikeus 192:2018, viitattu 25.3.2023

Vakuutusosoikeus 4429:2020, viitattu 23.3.2023

Liitteet: Korvausasiantuntijan haastattelukysymykset